

Pastoral handlingsplan

FOR OSLO KATOLSKE BISPEDØMME

NG AN DAS GOLDENE PRIE

Pastoral handlingsplan

FOR OSLO KATOLSKE BISPEDØMME

Oslo katolske bispedømme
27. oktober 2013

Forord

I de senere år har Den katolske kirke i Norge endret ansikt. Selv om Kirken i Norge alltid har vært sammensatt av mennesker med ulik kulturell og språklig bakgrunn, har dette bildet nå blitt enda mer tydelig. I tillegg har Kirken hatt en veldig vekst i antall medlemmer. Fra å ha i overkant av 59 300 medlemmer i år 2008, teller Den katolske kirke i Norge i oktober 2013 i overkant av 132 000 medlemmer. Men Kirken råder ikke over en tilsvarende vekst i ressurser for å drive sitt pastorale arbeid.

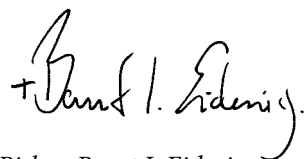
Dette får vide konsekvenser, både for Kirkens organisasjon og for det praktiske menighetsliv. Blant annet betyr det at et økt fokus på funksjonelle strukturer, og profesjonalisering blir nødvendig både sentralt og lokalt. Og det krever at det tenkes gjennom og lages planer for Kirkens arbeid som kan bidra til at alle Kirkens medarbeidere og medlemmer drar i samme retning.

En pastoral handlingsplan er nettopp et slikt verktøy. Den er ment å gi retning for bispedømmets pastorale virksomhet i årene som kommer. Den er ikke å betrakte som en løvbok som detaljregulerer alt som skjer i bispedømmets menigheter og andre virksomheter.

Kirkens pastorale arbeid skjer der hvor menneskene er. Det pastorale arbeidet er aldri statisk, og det må ikke reduseres til planer og dokumenter. Pastoral virksomhet blir til der Kristus møter menneskene, i Kirkens hellige handlinger, men også ute i verden hvor Kristus kommer menneskene i møte i og ved hans disipler, både prester og legfolk.

En pastoral handlingsplan må derfor være rettet mot denne virkeligheten, og den må kunne iverksettes i den. Samtidig er det viktig at en pastoralplan gir retning også for dem som tilrettelegger for den pastorale virksomheten. Det er derfor viktig at alle menigheter og virksomheter i bispedømmet leser og arbeider for å iverksette de deler av pastoralplanen som omhandler dem. OKBs administrasjon vil tilrettelegge og bistå så langt det er mulig.

Pastoralplanen er skrevet på bestilling fra meg som bispedømmets overhyrde, og jeg er glad for å kunne si at et stort arbeid nå er fullført. Flere har vært involvert i dette arbeidet, og uten en slik felles innsats ville planen aldri sett dagens lys.

Biskop Bernt I. Eidsvig

Innhold

1. Innledning og historisk bakgrunn	7
1.1. Historisk bakgrunn	7
1.2 Arbeidet med den pastorale handlingsplanen	8
1.3. Formålet med den pastorale handlingsplanen	9
2. Pastorale hovedaktører i OKB	11
2.1. Biskopen	11
2.2. Generalvikaren og biskoppelige vikarer	11
2.3. Presterådet	12
2.4. Pastoralrådet	12
2.5. Pastoralavdelingen	12
2.5.1. Katekese	13
2.5.2. Familiepastoralt arbeid	14
2.6. Kontoret for innvandrersjelesorgen	14
2.7. Samfunnskontakt	15
2.8. Ulike fagråd og kommisjoner	15
2.9. Fristilte organisasjoner med tilknytning til Kirken	16
2.9.1. NUK	16
2.9.2. Caritas	17
2.9.3. NKKF	18
2.10. De katolske skolene	18
2.11. Ordenssamfunn	20
2.12. Andre bevegelser	20
3. Geistligheten	23
3.1. Kurs og videreutdanning	23
3.1.1. Kurs i ledelse og administrasjon	24
3.1.2. Historie og kultur	24
3.1.3. Åndelig og teologisk fornyelse	25
3.2. Menneskelig omsorg for prestene	25
3.3. Permanente diakoner	25
3.4. Prestestudenter og St. Eysteins presteseminar	26
4. Nasjonale grupper	27
4.1. Særlige utfordringer knyttet til nasjonale grupper	28
4.1.1. Språklige utfordringer	28
4.1.2. Utfordringen med parallelle strukturer	30
4.2. Organiseringen av nasjonalsjelesorgen	31

5. Det liturgiske liv	33
5.1. Søndagsmessen	33
5.1.1. Legfolkets rolle i liturgien	33
5.1.2. Ordets liturgi for barn	34
5.2. Forsoningens sakrament	34
6. Formasjon og opplæring	37
6.1. Menighetskatekesen	37
6.2. Engasjere og lære opp kateketer	39
6.3. Kallsarbeid	40
6.4. Tilbud om trosfordypning for voksne	41
6.4.1. Foreldregrupper i forbindelse med katekese for barn	41
6.4.2. Menighetsretretter i forbindelse med advents- og fastetid	41
6.4.3. Katolsk forum, katolsk akademi og lokale smågrupper	41
6.4.4. Konvertittundervisning og oppfølging av konvertitter	42
7. Familiepastoralt arbeid	43
7.1. Familien som huskirke	43
7.2. Ekteskapsforberedende kurs og oppfølging av ektepar	44
8. Barne- og ungdomspastoralt arbeid	45
9. Samfunnsengasjement	47
9.1. Diakonalt arbeid	47
9.2. Engasjement mot politiske myndigheter	48
9.3. Bioetikk og arbeid for menneskeverd	48
9.4. Økumenisk engasjement.....	48
9.5. Engasjement i møte med annerledes troende	50
10. Katolikker som bor langt fra sognekirken	53
Noter	54

1. Innledning og historisk bakgrunn

Før det store jubileet i år 2000, satte pave Johannes Paul II i gang en omfattende forberedelse til feiringen. Forberedelsene var av teologisk, pastoral og sosialetisk art. Han viet de tre siste årene frem mot jubileet til betraktninger over Treenighetens tre personer, og han oppmuntret lokalkirkene til å sette i gang aktiviteter knyttet til dette.

Jubileet kom og ble feiret stort i hele Kirken, lokalt og sentralt. Flere steder ble det tent gnister, og mange mennesker ble inspirert av feiringene. I kjølvannet av dette, kom paven med et nytt dokument 6. januar 2001, det apostoliske brevet *Novo millennio ineunte*. Her reflekterer han over den store feiringen, og han maner til å la feiringen og inspirasjonen den tente, få utkrystallisere seg i lokalkirkene i form av konkrete pastorale tiltak. Han skriver:

Kjære brødre og søstre, det er spesielt nødvendig for oss å vende våre tanker mot fremtiden som ligger foran oss. I løpet disse månedene [i jubileumsåret] har vi ofte rettet blikket mot det nye årtusen som nå begynner, siden vi levde dette Jubileet ikke bare som en *ihukommelse av fortiden*, men også som en *fremtidsprofeti*. Nå må vi dra fordel av den nåde som vi har mottatt, ved å omsette den i praksis i form av resolusjoner og handlingsplaner. Dette er en oppgave jeg ønsker å invitere alle lokalkirkene til å ta på seg. I hver av dem, samlet rundt sin biskop mens de lytter til Guds ord og «bryter brødet» i brorskapens ånd (jfr. *Apostlenes gjerninger* 2, 42), er «Kristi ene, hellige, katolske og apostoliske Kirke tilstede og virker» (Det annet Vatikankonsil, *Christus Dominus*, 11). Det er fremfor alt i den helt spesielle

situasjonen til hver enkelt lokalkirke at det ene Guds folks mysterium tar sin konkrete form som tilpasser den til hver enkelt kontekst og kultur.¹

I Oslo Katolske Bispedømme (OKB) har vi ikke hatt en pastoral handlingsplan i denne forstand på bispedømmenivå. Det har selv sagt vært en rekke pastorale tiltak og visjoner, men det har aldri tidligere vært nedfelt i en overordnet plan.

1.1. Historisk bakgrunn

I 1976 ble boken *Arv og fornyelse: Oslo katolske bispedømme 1965-1975* av pater Albert Raulin OP utgitt på St. Olav forlag. Dette var ikke å regne som en pastoral handlingsplan, men den er likefullt en god beskrivelse både på situasjonen i bispedømmet på den tiden, og på den mentalitet mange norske katolikker hadde.

Da St. Olav menighet i Oslo ble opprettet i 1843, var det til å begynne med kun snakk om å tillate utlendinger å beholde og utøve sin religion under ledelse av en utenlandsk prest. Da religionsfrihet deretter ble vedtatt som lov av Stortinget 16. Juli 1845, betød det i praksis at Kirken hadde anledning til å spre seg i hele landet, og at nordmenn hadde lov til å slutte seg til den. I praksis var Den katolske kirke likevel et fremmedelement i det norske, og det var i overveiende grad utlendinger som utgjorde Kirken.

Men i lys av nasjonalromantikkens idealer om å vende tilbake til røttene, var det også i Den katolske kirke i Norge en drøm om å gjenopprette den førreformatoriske norske katolisisme, og man ønsket å gjøre Kirken i landet norsk. Dette viste seg i salmesang, i kirkelig arkitektur² og på en rekke andre områder. Selv om det utenlandske nærvær fortsatte å være avgjørende, var det likevel et håp og et ønske om å gjenskape en norsk katolsk identitet.

Da så pater Raulin kom med sin bok i 1976, kan det virke som om han oppsummerer hele dette ønske om fornorsking av Kirken, og på mange vis konkluderer han med at Den katolske kirke i Norge nå er blitt norsk.

Men i 1972 kom chilenske flyktninger til Norge, og i 1975 kom de første vietnamesiske båtflyktningene. I perioden 1978-1982 tok Norge imot store mengder båtflyktninger fra Vietnam. Deretter har stadig flere folkegrupper kommet til Norge fra hele verden og etablert seg her. Flere av disse er katolikker. Kirken i Norge skulle dermed raskt endre bilde fra å være «nesten norsk», og i alle fall europeisk, til å bli flernasjonal og i sannhet universell.

Flere nordmenn er også gjennom årene blitt katolikker, men i statistikkene Kirken benytter, er den eneste faktoren på nasjonal og kulturell tilhørighet, medlemmenes fødeland. Dette betyr at annen generasjons innvandrere i kirkelig statistikk regnes som norske. Statistikkene er dermed misvisende når det kommer til spørsmål om nasjonal, og særlig om kulturell, tilhørighet.

Den katolske kirke i Norge i dag står dermed ovenfor en rekke utfordringer som er knyttet til vekst, språk- og kultur mangfold både på det verdslige og det religiøse om-

råde, og bevissthet rundt forholdet mellom nasjonal tilhørighet og religiøsitet. Intet av dette kan overses når man skal tilrettelegge for et best mulig fungerende pastoralt arbeid på alle nivåer.

1.2. Arbeidet med den pastorale handlingsplanen

I arbeidet med den pastorale handlingsplanen har det vært avgjørende å snakke med så mange av de involverte instansene som mulig. Alle sogneprestene er derfor konsultert angående det de ser som de store pastorale utfordringene. I tillegg har man vært i kontakt med menighetsrådsledere, barne- og ungdomsarbeidere, representanter for de ulike kontorene på bispedømmeplan og andre relevante instanser. Pastoralrådet i OKB (PRO) har også spilt en viktig rolle underveis i prosessen, og har bidratt med flere innspill.

Planen er utformet på bakgrunn av det materialet som er kommet inn. Det er likevel foretatt justeringer og generaliseringer da dette er en plan som skal gjelde hele bispedømmet som sådan – både store menigheter i byen og små menigheter og kapelldistrikter i utkantstrøkene – og ikke primært de enkelte menigheter. Det dreier seg altså om OKBs felles pastorale visjon i tiden fremover. Dette innebærer at det som nevnes av praktisk og konkret art, og som ønskes gjennomført, ikke primært er stilet til de enkelte menigheter, men til bispedømmet. Dette vil si at det ikke er ment å legge ekstra byrder på menigheter som allerede har mer enn nok å gripe fatt i. Snarere tvert imot. Her er det snakk om at det er bispedømmet sentralt som vil bidra til at menighetene får det de trenger for å gjennomføre sin misjon blant menneskene.

Mye av det praktiske i planen dreier seg derfor om tiltak som foreslås gjennomført på sentralt hold, eller lokalt ved hjelp av sentrale ressurser og krefter. Man håper at menighetene på sin side vil oppleve dette som hjelp og støtte, ikke som krav.

1.3. Formålet med den pastorale handlingsplanen

Formålet med denne planen er å lokalisere de konkrete pastorale utfordringene vi står overfor i OKB i dag, og å gi retningslinjer for hvilke tiltak som bør iverksettes slik at disse utfordringene møtes på best mulig måte. Den er stilet til alle som arbeider med pastorale utfordringer i bispedømmet, både geistlighet og legfolk, særlig på sentralt hold. Den er ment å være til hjelp i det pastorale arbeidet og i fordelingen av ressurser. Det er ikke en lovttekst som er ment til slavisk etterfølgelse, men pastoralplanen er ment som en rettesnor for dem som arbeider med pastorale utfordringer.

Det er geistlighet og legfolk, inkludert ordensfolk, som sammen utgjør Kirken, og sammen bærer alle Kirkens lemmer ansvar for Kirkens pastorale liv. Her har alle sin egen spesielle oppgave. Det er av avgjørende betydning at alle samarbeider om dette ansvaret, og at de lever i en gjensidig anerkjennelse av den enkeltes spesielle kall og oppgave.

2. Pastorale hovedaktører i OKB

Det er som nevnt hele Guds folk som til sammen utgjør Kirken, og det er i samarbeidet mellom geistlighet og legfolk at det pastorale arbeid utføres på best mulig måte. Det er den lokale menigheten som er rammen for storparten av Kirkens pastorale arbeid, og det er Kirkens hensikt å tilrettelegge det slik at man på menighetsplan har det som trengs for å gjennomføre dette.

Det er ulike aktører i Kirkens pastorale arbeid, og hver av disse har sin bestemte og viktige rolle. I dette kapitlet presenteres de vesentligste aktørene innen det pastorale arbeidet i bispedømmet.

2.1. Biskopen

Biskopenes spesielle kall er å være apostlenes etterfølger og dermed ledere for lokal-kirken. Det er derfor stedets biskop som til enhver tid er den som har det overordnede ansvaret for det pastorale arbeidet i bispedømmet.

Et bispedømme er en del av Guds folk, som en biskop får betrodd å ha omsorg for i samarbeide med prestene. Idet et bispedømme er knyttet til sin hyrde og av ham ved Evangeliet og eukaristien er samlet i Den Hellige Ånd, utgjør det en lokalkirke, der i sannhet Kristi ene, hellige, katolske og apostoliske Kirke er til stede og virker. De enkelte biskoper, til hvem omsorgen for en lokalkirke er betrodd under pavens ledelse, vokter sine får i Herrens navn som disses egentlige, ordinære og umiddelbare hyrder, idet de utfører sine verv som lærere og ledere overfor dem.³

Biskopen har derfor ansvaret for hele Guds folk i bispedømmet. Men på en spesiell måte har han omsorg for prestene, og han har som sin særlige oppgave å legge til rette for at de kan leve sine kall som prester og trofast utføre sine plikter som biskopens medhjelpere. Denne omsorgen skal vise seg i at han påser at prestene får den åndelige, intellektuelle, menneskelige og materielle hjelpen de trenger. Dette behandles mer omfattende i kapittel 3. *Geistligheten*.

2.2. Generalvikaren og biskoppelige vikarer

Generalvikaren – som innehar utøvende myndighet i hele bispedømmet – er biskopens stedfortreder og nærmeste medarbeider. Generalvikaren har vide fullmakter i det pastorale arbeidet siden han kan fatte alle beslutninger/avgjørelser som kirkeretten tillegger «ordinarius» (der hvor kirkeretten sier «stedets biskop» er anliggende reservert til biskopen personlig). Det står biskopen fritt å utnevne generalvikaren og løse ham fra embetet, og ved *sede vacante* bortfaller embetet.

I Oslo katolske bispedømme bistår generalvikar på særskilt vis den daglige driften av kurien. Det betyr blant annet at han har ansvar for oppfølgingen av bispedømmets Pastoralavdeling og pastoralplan.

Biskoppelige vikarer har samme fullmakter som generalvikaren innenfor de ansvarsområder de er vikar for.

2.3. Presterådet

Presterådet er et rådgivende organ for biskopen, og biskopen er formann i rådet. Generalvikaren sitter også i presterådet. Rådet har som sin fremste oppgave å gi biskopen råd i saker som angår bispedømmet i sin helhet, og i særdeleshet pastorale behov og anliggender. Da prestene som sitter i presterådet fortrinnsvis skal komme fra ulike steder i bispedømmet, har de til sammen en bred oversikt over det som rører seg i bispedømmet.

Det er viktig at medlemmene i presterådet bruker tid på å snakke med andre prester i bispedømmet, og til å skaffe seg en oversikt over situasjonen på de ulike stedene, samt de behov som er, siden de har den viktige oppgave å videreformidle dette til biskop, generalvikar og kurie. Det er i dette samarbeidet at man best mulig vil kunne møte pastorale problemstillinger.

2.4. Pastoralrådet

Pastoralrådet i Oslo Katolske Bispedømme (PRO) er et rådgivende organ for biskopen der hele lokalkirken er representert. Rådet presideres av biskopen, og det har representanter fra menighetene, presterådet, geistligheten i sin helhet, ordenssamfunnene, NUK, NKKF og bispedømmeadministrasjonen. Fra menighetene skal menighetsrådslederne stille. Det er derfor et svært viktig organ med tanke på å gi et helhetlig bilde av hva som beveger seg ulike steder i bispedømmet.

Pastoralavdelingen i OKB må samarbeide tett med PRO, og avdelingens leder er i kraft av sin stilling også sekretær for PRO og PROs arbeidsutvalg (AU). Det er ønskelig at

man i fellesskap tar tak i bispedømmets pastorale utfordringer, og utformer konkrete tiltak som bør iverksettes for å møte disse. Det er Pastoralavdelingen som i fellesskap med PRO har ansvar for å se til at pastoralplanen følges opp i menighetene og i bispedømmet som helhet. Det er derfor viktig at medlemmene i PRO gjør et grundig forarbeid i menighetene for å finne de konkrete pastorale utfordringene, og for å videreformidle dette til PRO som helhet og til biskopen, generalvikaren og Pastoralavdelingen.

PROs arbeid reguleres av gjeldende statutter.

2.5. Pastoralavdelingen

I tråd med omorganiseringen i bispedømmets sentraladministrasjon, er det opprettet en Pastoralavdeling i OKB. Denne skal bestå av det som hittil har blitt kalt Kateketisk senter og Familiesenteret. Avdelingens leder har ansvar for å bygge opp en hensiktsmessig struktur og for å lede og koordinere det daglige arbeidet i avdelingen. Det skal utarbeides retningslinjer for avdelingen som jevnlig skal oppdateres i takt med endringer i bispedømmet.

Pastoralavdelingen skal bistå Biskopen i hans pastorale omsorg for bispedømmet. Avdelingens leder må derfor være representert i PRO og i PROs AU som sekretær, være i tett dialog med Presterådet og ha jevnlig møter med Biskopen og/eller generalvikaren. Dette skal sikre at avgjørelser som tas følges opp i praksis, at det arbeid som til daglig drives i avdelingen jevnlig formidles til prester og legfolk som sitter med pastoralt ansvar i bispedømmet, og at bispedømmet sentralt har god kjennskap til de pastorale utfordringer som til enhver tid er rundt om i bispedømmet.

Avdelingen skal hjelpe menigheter og andre som er engasjert i pastorale aktiviteter med materiale, kurs, råd, forslag til opplegg osv. i deres pastorale arbeid. Avdelingen skal stå i nær kontakt med menighetene, og den har et særlig ansvar for oppfølging og hjelp til menighetene i deres pastorale anliggender. Det er også avdelingens oppgave å stå i særlig kontakt med Norges Unge Katolikker (NUK), Caritas, de katolske skolene og andre som jobber med pastorale oppgaver, men som ikke er direkte og/eller organisatorisk underordnet bispedømmet.

2.5.1. Katekese

Kateketisk senter ble opprettet i 1972, og det har hele tiden hatt som oppgaver å assistere prester, foreldre og kateketer i oppgaven med å formidle katolsk tro til voksne og barn slik at de kan bli styrket i troen og settes i stand til å leve et katolsk liv i samfunnet. Dette gjøres ved utarbeidelse av materiale til bruk i katekesen og de katolske skolene, arrangere og avholde kurs, samt bistå på annet vis med hjelp og materialer. I dag inngår Kateketisk senter i Pastoralavdelingen.

Det skal i større grad tas i bruk nye media i utviklingen av kateketisk materiale. I første omgang vil dette si å bidra i utarbeidelsen av Pastoralavdelingens ressursbank. Dit vil prester og kateketer kunne gå inn og hente materiale til bruk i undervisningen. Katekesematerialet i ressursbanken skal bygges opp etter inndelingen av kateketiske tema som er å finne i oppdaterte retningslinjer. Ressursbanken skal inneholde konkrete undervisningsopplegg til ulike tema og tilpasset ulike aldersgrupper, forslag til sanger, oppgaver og annet praktisk materiale. På sikt skal det også utvikles et videre

omfang av digitalt materiale til kateketer og til barn. Det er et mål at størstedelen av det undervisningsmaterialet som utvikles, skal være digitalt tilgjengelig.

Det skal også frigjøres mer krefter til å drive kursvirksomhet, og dermed skape en større nærhet til kateketene i menighetene. Det er stort behov for formasjon av kateketer – både ansatte og frivillige – og det må kontinuerlig jobbes med å utforme, gjennomføre og evaluere kurs til dette formål, både i samarbeid med institusjoner for høyere utdanning og som et indrekirkelig tilbud til kateketer i menighetene. Enkelte av kursene kan samkjøres med kurs for lærerne i de katolske skolene. Dette er svært viktig for utviklingen av katekesen og religionsundervisningen i skolene, og satsning på dette området vil komme mange mennesker til gode.

Et annet avgjørende felt er et tettere samarbeid mellom OKBs helhetlige kateketiske satsning og de ulike nasjonale gruppene. Dette er spesielt viktig for å hjelpe nyankomne til å få en god katekese. Katolikker som er nye i Norge og som tilhører en av de store språkgruppene, vil kunne tilbys katekese på sitt eget morsmål i en overgangsfase, men deretter skal disse barna inkorporeres i menighetenes katekese på norsk. For å gjennomføre dette er det derfor avgjørende at det er et tett samarbeid mellom sogneprester, Pastoralavdelingen, Kontoret for innvandrersjelesorgen og prester som har ansvar for katekese til de ulike språkgruppene. Til dette formål opprettes det en stilling i Pastoralavdelingen som har dette som sitt primære virkeområde.

2.5.2. Familiepastoralt arbeid

Familiesenteret, som ble opprettet i år 2000, har hatt ansvar for flere områder som gjelder ekteskap og familie, bl.a. ekteskapsforberedende kurs og annen opplæring om katolsk ekteskapsforståelse, rådgivning for par med vanskeligheter, livsvern og naturlig familieplanlegging. Senteret arbeider for å fremme Kirkens helhetlige syn på familien, og for å bistå familier til å etterleve dette. Familiesenteret inngår i Pastoralavdelingen.

Flere av Kirkens utfordringer ligger i det å nå familiene. Det er derfor avgjørende at man setter inn krefter på å nå dem, hjelper dem til å finne et åndelig hjem i Kirken, arbeider for at de kommer i messen og sender barna i katekesen, og at de får gode rutiner på bønn i hjemmet. Dette er imidlertid en oppgave Pastoralavdelingen ikke har eneansvar for. Det må være fokus i alle menigheter og hos alle som arbeider med pastorale utfordringer i Kirken. Pastoralavdelingens oppgave i dette vil derfor være primært å være en støtte og en ressurs for andre som arbeider i menighetene og i direkte kontakt med familiene. Det er derfor viktig at det arbeides med tiltak for familier i hele bispedømmet, ikke bare i Oslo-regionen. Slike tiltak kan være å samarbeide med menighetene for å arrangere familiedager og familiehelger, å stå til disposisjon for menighetene for å holde kurs og foredrag, å utarbeide materiale til hjelp i familienes bønn i hjemmet osv.

Pastoralavdelingen skal utarbeide og publisere materiale for familier, i første omgang i Pastoralavdelingens ressursbank.

Det skal jobbes videre med livsvern og problemstillinger knyttet til dette. Det er utfordringer knyttet til spørsmål om livsvern

i Norge i dag, og det er viktig at Kirken aktivt går inn og arbeider på dette viktige området. Konkrete tiltak og arrangementer vil utformes i retningslinjene, men det er ønskelig at man i første omgang vil fokusere på indre-kirkelig arbeid. Dette må knyttes til opplæring i familier, menigheter, katekese og skoler, men også til feiring av menneskelivet på ulike måter, f.eks. ved opprettelsen av en årlig «Livets Dag» i hele OKB.

2.6. Kontoret for innvandrersjelesorgen

Kontoret for migrantsjelesorgen har som oppgave å koordinere tiltak for de ulike nasjonale gruppene som er representert i OKB. Kontoret har et særlig ansvar for å bistå prester før de kommer til Norge og like etter at de har ankommet Norge, men de skal også hjelpe med annet administrativt og organisatorisk knyttet til de ulike migrantgruppenes livskår i menighetene. Kontoret utgir trykt og elektronisk materiale for å hjelpe innvandrere til å orientere seg i Kirken i Norge.

Kontorets arbeid reguleres av gjeldende *Retningslinjer for migrantsjelesorgen*.

Da en stor del av medlemsmassen i Kirken i Norge sorteres under ulike såkalte nasjonale grupper, er det pastorale arbeidet rettet mot disse en viktig del av hele Kirkens pastorale arbeid. Det er viktig at det pastorale arbeidet som drives for migranter er inkorporert i hele bispedømmets pastorale arbeid. Det skal derfor opprettes en stilling som har pastoral omsorg for migranter som sin hovedoppgave. Stillingen skal rapportere til leder for Pastoralavdelingen, men skal stå i tett dialog med Kontoret for innvandrersjelesorgen.

Personen som innehar denne stillingen skal bidra til oppbyggingen av Pastoralavdelingens ressursbank, slik at de ulike gruppenes ressurser kan gjøres tilgjengelig på samme webområde, og slik at det som finnes der i norsk språkdrakt også kan oversettes og brukes for de andre store språkgruppene i bispedømmet. Dette vil forenkle koordineringen av arbeidet, og det vil kunne bidra til å skape en større enhet i det mangfoldet som finnes i Kirken i dag.

2.7. Samfunnskontakt

Samfunnskontakten i OKB har det sosiale og det religionspolitiske, nasjonalt og internasjonalt, som sine primære virkefelt. Målet med samfunnskontakten er å synliggjøre Den katolske kirke eksternt og bidra i offentlige prosesser som har betydning for Den katolske kirke i Norge. I kraft av å være en verdenskirke er Den katolske kirke reelt opptatt av globale spørsmål. Dette engasjementet er i OKB forankret hos samfunnskontakten. I tillegg skal samfunnskontakten legge til rette for økt bevisstgjøring knyttet til katolsk sosiallære internt i kirken. Inkludert i dette er å samarbeide med andre kristne og ikke-kristne tros- og livssyn, offentlige myndigheter, tenketanker, fagdepartementer, politiske partier og andre mennesker og grupper av god vilje. Samfunnskontakten samarbeider nært med Caritas Norge, andre avdelinger i OKB, ulike kommisjoner, prester og menigheter der det er naturlig.

Det katolske kallet og forpliktelsen til å jobbe for rettferdighet er en del av Kirkens vesen. Den katolske kirken i Norge trenger stadig oversikt over tilgjengelig kunnskap om ulike etiske tema som hiv, abort, eutanasi, innvandring og klima m.fl.

for å kunne delta og bidra i det katolske og det offentlige ordskiftet vedrørende dette. Kirken ønsker å være tydelig i sine bidrag til katolikkens søken etter svar på etiske problemstillinger; utdype det katolske for katolikker. Kirken ønsker også å bidra mer aktivt inn i samfunnsdebatten, være en «katolsk stemme» i viktige etiske debatter. Inkludert i dette er å peke på de grunnleggende årsakene til urettferdighet, situasjoner der menneskets verdighet krenkes – lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Samfunnskontakten i OKB har dette som sitt virkefelt.

2.8. Ulike fagråd og kommisjoner

Fagrådene og kommisjonene utnevnes av biskopen. De er rådgivende ekspertiseorgan som har som oppgave å følge med i samfunnsdebatten og i den generelle samfunnsutviklingen med et spesielt blikk på saker som går inn under deres ekspertise. De skal informere biskopen, utarbeide og publisere uttalelser i samarbeid med informasjonstjenesten, samt arbeide for at Kirkens medlemmer får innsikt i Kirkens syn på ulike aktuelle problemstillinger. Det er viktig at fagrådene og kommisjonene ikke er for store, da dette bidrar til at de blir tungrodd og vanskelige å samle. Det er ønskelig at de settes sammen av personer med fagkompetanse på området, samt med lang fartstid i og grundig kjennskap til Kirken. Fagrådene og kommisjonene oppfordres til å være aktive og til å kommunisere via epost og telefon dersom det viser seg å være vanskelig å samle deltakerne til møte. Hvert råd og hver kommisjon skal ha en leder/ sekretær som har ansvar for den skriftlige utarbeidelsen av rådets/kommisjonens syn på saker. Det forventes en jevnlig og fortløpende kontakt med biskopen.

2.9. Fristilte organisasjoner med tilknytning til Kirken

Det er flere organisasjoner som er registrert som frivillige organisasjoner, og som juridisk sett ikke står under Kirken, men som likevel er tilknyttet Kirken og som ønsker å stå i nær kontakt med Kirken.

2.9.1. NUK

NUK er «er en sammenslutning av lokallag som har sitt utspring i de katolske menighetene i Norge eller andre instanser i Kirken. NUK som organisasjon baserer sitt arbeid på troskap til Kirken og arbeider i samråd med biskopene på stiftsplan, og sogneprestene i de enkelte menighetene. Organisasjonen er til for alle unge katolikker i Norge: barn, ungdom og unge voksne. Som katolsk organisasjon hører NUK inn under biskopenes hyrdeansvar og følger deres avgjørelser i Norsk Katolsk Bisperåd i spørsmål som gjelder katolsk tro og moral.» (NUKs vedtekter, § 1).

Norges Unge Katolikker har en svært viktig rolle i Kirken i Norge. Det er ofte gjennom deres arrangementer – særlig leirene og arbeidet i lokallagene – at flere unge mennesker finner en dør inn til Kirken, og hvor de så kan vokse i troen og finne et hjem og en voksen tilhørighet i Kirken. Kirken i Norge ville vært svært mye fattigere uten NUK, også når det gjelder antall aktive kirkegjengere og medlemmer.

Selv om flere barn og unge lærer mye ved NUKs ulike arrangementer, er det viktig å understreke at NUK ikke har noe ansvar for katekese eller trosundervisning. Undervisningen som gis i tilknytning til NUKs arrangementer er å regne som supplement

til menighetenes katekese. Det er viktig at særlig sogneprestene er seg bevisst dette, og ikke legger sitt ansvar over på NUK der det er velfungerende lokallag og mange barn som deltar på NUKs leirer. Like fullt er det verdt å merke seg at barn og unge som er aktive i NUK ofte har en bredere og dypere kjennskap til og kunnskap om Kirkens tro enn de som ikke deltar på NUKs aktiviteter. Det er derfor forventet at prester og andre som er i kontakt med barn og unge i menighetene oppfordrer dem til å være med i lokallaget, holde adventsaksjoner, reise på leir og delta i evt. andre NUK-aktiviteter. Disse er svært gode og viktige supplement til menighetenes ordinære undervisning. Enda viktigere – de bidrar til å skape engasjerte og aktive katolske kristne som er villige til å vitne om sin tro. Sogneprestene oppfordres til å kjøpe inn NUKs barneblader til distribusjon blant menighetens barn.

NUK kan dermed sies å være en «aktivitets-organisasjon». Med dette menes at de arrangerer ulike kirkelige aktiviteter for barn og unge. NUK skal være fri til å drive ulike aktiviteter, og ikke ha ansvar for barn og unges ordinære trosundervisning. Når dette er sagt, er det en selvfølge at Kirken forventer og stoler på at det innholdet som blir formidlet på leirene og ved NUKs øvrige aktiviteter er i overensstemmelse med det Kirken lærer. Et nært samarbeid mellom lokallag og den lokale menigheten ses derfor på som forventet og naturlig. NUK er fristilt som organisasjon, men er likevel bundet til Kirkens helhetlige tro og lære. Dette samarbeidet fungerer utmerket de aller fleste steder, og det er ønskelig at man alle steder arbeider for at det skal bli slik.

Det er et faktum at NUK når ut til langt flere barn og unge enn Kirken ville klart uten denne organisasjonen. Det er derfor

viktig at OKB sentralt samarbeider med NUK for å styrke det helhetlige barne- og ungdomsarbeidet i menighetene, slik at dette ikke overlates til tilfeldighetene og til steder der NUK fungerer bra. Samarbeidsavtalen mellom NUK og OKB er strukturelt sett forankret i Pastoralavdelingen, og det er leder i Pastoralavdelingen som fra OKBs side har ansvar for at denne følges opp. Biskopen har ansvar for at en prest til enhver tid er tilknyttet NUK. Representanter for NUKs stab inviteres til jevnlig møter i Pastoralavdelingens stabsmøter. Slik vil man kunne sikre en god kommunikasjon mellom Kirkens offisielle barne- og ungdomsarbeid og det arbeidet NUK gjør. Alle med pastoralt ansvar for barn og unge skal arbeide for at NUK øker sin medlemsmasse slik at organisasjonens tilbud vil bli mer allment kjent i bispedømmet.

2.9.2. Caritas

Caritas Norge er en del av Caritas Internationalis, Kirkens offisielle bistandsorganisasjon. Den støtter ulike utviklingsprosjekter i fattige og krigsrammede land, og den arbeider for å øke den sosiale bevisstheten om urettferdige strukturer og solidariteten med nødlidende i andre land blant katolikker i Norge. I og med sin innlandsvirksomhet arbeider Caritas også med et viktig sosialt arbeid i Norge, både ved å bidra til økt fokus på sosiale utfordringer i Norge, og ved å hjelpe menighetene til å engasjere seg i velferdsarbeid for nødlidende her hjemme. I dette arbeidet samarbeider Caritas med Pastoralavdelingen og samfunnskontakten i OKB.

Alle menighetene oppfordres på det sterkeste til å delta generøst og aktivt i Caritas' ulike innsamlingsaksjoner. I tillegg opp-

fordres det til å danne Caritas-grupper i alle menigheter. Disse kan ha ulike former, men hensikten er å skape et sted i menigheten der det gjøres et konkret arbeid for å hjelpe nødlidende og for å skape et mer rettferdig samfunn, lokalt og internasjonalt. Caritas-gruppen skal ha en samlet oversikt over det diakonale/karitative arbeidet som drives i en menighet. Det er viktig at Caritas-gruppen i menigheten også arbeider for å få kontakt med personer og grupper fra ulike nasjonale grupper som også driver med karitativt arbeid i menigheten. Dette for å sikre at informasjon om ulike tiltak som finner sted i menigheten blir tilgjengelig og kjent blant alle, og for å forhindre at det gjøres unødvendig overlappende arbeid

I store byer hvor det finnes flere menigheter, oppfordres det i tillegg til at det dannes Caritasråd som kan hjelpe til med samkjøring av ulike tiltak på tvers av menighetsgrensene.

Caritas arbeider for å spre kunnskap om Kirkens sosiallære, og i dette arbeidet bør Caritas være i tett dialog med bispedømmets Pastoralavdeling, menigheter, skoler og NUK. Det er behov for styrket sosialt engasjement i Kirken i Norge, og ved å etablere gode strukturer for jevn kontakt mellom Kirken og Caritas bør man sammen kunne gjøre noe for å styrke dette.

Ved informasjons- og ressurscenter for innvandrere, bidrar Caritas med en svært viktig tjeneste for storsamfunnet. Dette svarer på et stort behov i samfunnet, og det oppfordres til at flere engasjerer seg som frivillige i dette på ulike steder slik at man kan stifte lignende senter flere steder.

2.9.3. NIKKF

Norges Katolske Kvinneforbund (NKKF) ble stiftet i 1924, og organisasjonen ønsker å synliggjøre kvinners innsats i Kirken og bidra til nytenkning omkring kvinners tjeneste i nåtid og fremtid. NKKF styrker kontakten mellom katolske kvinner i Norge, og engasjerer seg i saker som angår kvinner både på den kirkelige arena og ellers i samfunnet. NKKF oppfordres til å formidle sine synspunkter på saker som spesielt angår kvinner i det pastorale arbeidet til Pastoralavdelingen.

2.10. De katolske skolene

Da Den katolske kirke ble gjeninnført i Norge, ble det opprettet en menighetsskole i de fleste menighetene og det var et sterkt påtrykk for at alle menighetens barn skulle gå på «sin» skole. Når barna gikk i menighetsskolen, var menighetskatekesen i hovedsak løst. Offentlige skolemyndigheter kunne også agere om det ble kjent at menighetsskolen tok imot ikke-katolske barn.

Med veksten av Kirken, samtidig som de fleste skolene er nedlagt, er det nå kun et mindretall av katolske barn som kan velge en katolsk skole. I dag er det katolsk barne- og ungdomsskole i Arendal, Bergen, Bodø og Oslo. Høsten 2012 ble det opprettet en katolsk videregående skole, St. Paul gymnas, i Bergen. Skolene er godkjent etter privatskoleloven, mottar offentlig driftstilskudd og er åpne for elever fra hele landet. Av skolenes vel 1200 elever, er over 60 % katolikker. Utdanningsdirektoratet har godkjent at det kan startes skole i Drammen, men nødvendige praktiske forhold er ikke avklart.

Ved de katolske skolene får elevene en vesentlig bedre opplæring i kristendoms-kunnskap enn det som kan forventes i kommunale skoler. Katolske barn som går på katolsk skole, har også gjennomgående en større kjennskap til Kirkens tro og liv enn det tilfellet er for barn som ikke gjør det. Dette gjelder også de barn som følger menighetskatekesen. Det er imidlertid ikke skolene som primært har ansvaret for katekesen. Dette ansvaret ligger hos menighetene, også der det finnes katolsk skole. Ved forberedelsen til sakramentene, oppmuntres elever ved katolske skoler derfor også til å delta i menighetens katekese. Her får de en tilknytning til sin egen menighet, og de vil også bidra positivt i møte med de barna som ikke går på katolsk skole.

Skolene har et nært samarbeid med de lokale menigheter, men de ikke lengre direkte menighetsskoler. I dag er alle våre katolske skoler selvstendige enheter («kirkelige stiftelser») direkte under bispedømmet, og de har et oppdrag utover mot storsamfunnet.

Det er likevel ikke til å komme forbi at katolske skoler fremdeles er svært viktige arenaer for pastoralt liv blant barn og unge, til tross for at de ikke når frem til flertallet av katolske barn. Man bør derfor arbeide for å sikre kvaliteten i den katolske undervisningen og den katolske identitetsdannelsen som forgår på skolene. På de katolske skolene deltar barna dessuten på jevnliges messer og andre katolske arrangementer. De har også tilgang på skoleprest og jevnlig skriftemål. Men kanskje viktigst av alt: de får en katolsk identitet og får være en del av et større katolsk miljø med jevnaldrende elever, selv om flere av medelevene tilhører andre trossamfunn enn Den katolske kirke. På skolene opplever katolske barn at det er normalt å være katolikk, i motsetning

til hva mange andre barn i Norge hittil har opplevd i den offentlige skolen. Samtidig opplever de å leve side om side med mennesker som bekjenner seg til en annen tro eller ingen tro, og settes dermed i stand til å leve i et samfunn hvor dette er realiteten på de fleste arenaer.

En katolsk skole er avhengig av ansatte som både er tilfredsstillende de formelle utdanningskrav og som kan være formidlere av skolens egenart. Om de ikke alle selv er katolikker, må de slutte seg til og la sitt arbeide preges av skolens formålsbestemmelser. Det er viktig at aktive katolikker rekrutteres for arbeid i skolene. Det er også viktig at alle ansatte får en stadig dypere forståelse av skolens oppdrag. Pastoralavdelingen skal arbeide med å utvikle et årsstudium i katolsk kristendomsundervisning for katolske lærere, og dette studiet vil gjøres obligatorisk for alle som skal undervise i kristendom ved skolene.

Det må også kontinuerlig arbeides med gode og oppdaterte lærebøker for kristendomsundervisning i de katolske skolene. Dette arbeidet gjøres i samarbeid mellom skolene og Pastoralavdelingen.

Selv om det mye lettere å drive en katolsk skole med mange katolske elever, er en skole likevel ikke katolsk i kraft av sine elever eller på grunn av sin kristendomsundervisning. En skole er katolsk på grunn av at den viser et menneskesyn som er forankret i Kirkens tro, og på grunn av måten den arbeider på: høy faglighet, skolens atmosfære av likeverd mellom Guds barn, skolens etos med et tydelig menneskesyn, samfunnssyn og kunnskapssyn og et aktivt trosliv.

Katolske skoler formidler Det glade budskap om frelse for alle. De katolske skolene

er et verktøy for å understøtte foreldrenes anstrengelser for å fremme den enkelte elevs utvikling og dannelse, med utviklingen av det hele mennesket som mål. Den katolske skole må gjenkjennes gjennom det som karakteriserer en skole. En skole som ikke tilfredsstillende de allmenne forventninger til en god skole, høy faglighet og et godt skolemiljø, er heller ingen god katolsk skole.

I et samfunn som blir stadig mer sekularisert og preget av relativisme, og hvor tro og vitenskap settes opp som motsetninger, er Kirkens tilstedeværelse i skoleverdenen ekstra viktig. Alle elever ved en katolsk skole skal oppleve at de har den samme verdi og de samme muligheter. Det er likevel naturlig at en katolsk skole, når der er flere søkere enn skolen kan ta imot, prioriterer de medlemmer av Kirken som gjennom skolen ønsker hjelp i oppdragelsen.

Et høyt antall katolikker gjør messefeiring og andre liturgiske handlinger enklere å gjennomføre. Et levende trosliv med aktiv liturgi er en berikelse for hele skolesamfunnet og er en kvalitet i seg selv. Det er ikke mange steder hvor det stimuleres like sterkt til å utvikle en katolsk identitet som i en katolsk skole. Elever på katolske skoler mottar kristendomsundervisning etter særskilte læreplaner for våre skoler. Ennå viktigere er det at de katolske skolene har en egen generell læreplan som setter alle fag inn i Kirkens perspektiv.

De katolske skolene har således et pastoralt og samfunnsmessig ansvar både innad som bærere og formidlere av katolsk tro og tradisjon til barn og unge, og utad som formidlere av katolske verdier.

Kirken anerkjenner samfunnets ansvar for offentlige skoletilbud, men også foreldrenes

rett til å velge skole i samsvar med sin overbevisning (KKK 2229). Kirken har derfor et grunnleggende ønske om å åpne flere katolske skoler. Både utfordringer med å skaffe skoleanlegg og å finne de riktige ansatte, lærere og andre, gjør likevel at etablering av nye katolske skoler vanskelig kan holde noe høyt tempo.

2.11. Ordenssamfunn

Ordenene er en viktig og integrert del av Kirkens liv. Særlig har søstrene hatt en svært viktig rolle i oppbyggingen av de katolske menighetene rundt om i landet. I dag er det dessverre ikke alle menigheter som har søstre. De ulike ordenene har like fullt enda en sentral rolle i Kirkens liv i Norge i dag. I de senere år er det særlig kontemplative ordenshus som har etablert seg i Norge. Slik har Kirkens eldgamle monastiske tradisjon igjen fått fotfeste her. Ikke bare søker svært mange mennesker til disse oasene for bønn og tilbedelse, men de bidrar på en unik måte til å vitne om Kirkens kjerne, nemlig livet med og for Kristus og i etterfølgelse av ham. Slik gir de – og alle ordener – en uvurderlig innsats for å spre Kirkens budskap til menneskene i dagens Norge.

Det er ønskelig at det settes mer fokus på ordenslivet i forkynnelsen, og også i menighetens øvrige liv. I menigheter der søstre og/eller brødre er å finne, gir deres nærvær et levende vitne om dette livet, men det er viktig også å bringe det til menigheter der man ikke har søstre og brødre.

De religiøse ordenene utgjør også en viktig kulturell motvekt i et samfunn som overfokuserer på materielle goder, individuell frihet og fristillelse, og seksuell nytelse. Det er viktig at unge mennesker jevnlig

konfronteres med denne motvekten, og at det gjøres til tema i prekener, katekese og annen katolsk undervisning. Ordensfolkene selv oppfordres til å være mer frimodige i sitt vitnesbyrd, til å skrive om sitt liv og sine idealer, og til å snakke med mennesker i menighetene.

2.12. Andre bevegelser

I Den katolske kirke i dag er det en rekke bevegelser og grupperinger som har stor innvirkning på flere mennesker. I OKB er bl.a. *Focolare* representert. Med den nye innvandringen forventes det at flere slike bevegelser vil komme til Norge og etablere seg her. Disse bevegelsene ønskes velkommen i bispedømmet da de svært ofte bidrar til pastoralt engasjement og fører med seg et rikt mangfold av Kirkens åndelige arv. Man oppfordrer sogneprestene på sin side til å ta varmt imot bevegelsene i sine menigheter, og bevegelsene på sin side til å samarbeide med og være forankret i den lokale menighet. Når slike nye bevegelser oppstår i menighetene er det viktig at Biskopen involveres i denne prosessen, og alle bevegelser må godkjennes av ham før de kan begynne sitt virke i bispedømmet. Nye bevegelser som kommer til en menighet må også ha en åndelig veileder som er godkjent av Biskopen.

I tillegg til at Biskopen har godkjent bevegelsen, er det avgjørende at sognepresten i den menighet bevegelsen har sitt virke, er konferert og har gitt sitt samtykke. De ansvarlige i den nye bevegelsen har ansvar for å stå i tett dialog med sognepresten, informere ham om sin virksomhet, og søke de tillatelser fra ham som er nødvendige. Når en bevegelse er godkjent og skal starte sitt virke i en menighet, er det avgjørende at de

arbeider aktivt for å informere menighetens medlemmer om sin virksomhet, slik at alle kan vite hva de gjør og hva de står for.

3. Geistligheten

Selv om det er flere ulike mennesker og instanser involvert i menighetenes pastorale liv, har prestene en helt spesiell og viktig rolle. Sognepresten har hovedansvaret for menigheten, både pastoralt og administrativt. Det er han som er ansvarlig for katekese og all sakramentsforberedelse, for barne- og ungdomsarbeidet, for pastorale tiltak for eldre osv. I dette arbeidet er det ønskelig at sognepresten har hjelpere, både geistlige og lege, men det er og forblir sognepresten som har det øverste ansvaret.

Da dette ansvaret er svært stort, har biskopen et særlig ansvar overfor prestene. Han skal se til at de får den pastorale omsorg de trenger for å skjøtte sitt embete på en god måte. Dette innebærer kurs og videreutdanning, tid og rom for retrett og åndelig fordypning, menneskelig oppfølging osv.

3.1. Kurs og videreutdanning

Prestene har teologisk utdanning, men det er også en rekke andre kunnskaper som kreves i driften av en menighet – bl.a. økonomiske, administrative, juridiske, forvaltningsmessige, kulturelle og menneskelige. Ulike menigheter krever også en noe ulik kompetanse avhengig av beliggenhet, størrelse og sammensetning. Prestene kan ikke forventes å få all denne kunnskapen i presteseminalet eller mens de studerer til å bli prest. Det er heller ikke å forvente at presten skal styre menigheten på egen hånd. Man skal i den grad det er mulig

involvere andre til å hjelpe i den daglige administrasjonen av menigheten.

Like fullt er det nødvendig at prestene får muligheten til å utdype sin kunnskap og sin kompetanse på en rekke områder. For at driften av menigheten skal gå så smertefritt som mulig, og for at så mange ressurser som mulig skal kunne settes inn mot prestenes egentlige pastorale engasjement, er det nødvendig med tiltak som bidrar til at prestene – og i særdeleshet sogneprestene – får videreutdanning på sentrale og aktuelle felt.

I den apostoliske ekshortasjonen *Pastores dabo vobis*, skrev pave Johannes Paul II:

Det er også viktig med studiegrupper og sesjoner for refleksjon i fellesskap. De er til hjelp for å motarbeide kulturell utarming, og for at man blir sittende fast i sin egen måte å gjøre ting på selv når det kommer til den pastorale tjeneste, på grunn av mentalt latskap. De er også til hjelp for å fremme en større syntese mellom de ulike elementene av det åndelige, intellektuelle og apostoliske livet. De åpner sinnene og hjertene til historiens nye utfordringer og til Åndens nye tilskyndelser til Kirken.⁴

I OKB skal det tilbys videreutdanningskurs for prester. Det er biskopen som er ansvarlig for å påse at kursene blir laget og avholdt, og prestene vil bli innkalt av biskopen til slike kurs. Pastoralavdelingen får ansvaret med å arrangere og gjennomføre kursene. Kursene skal ta for seg emner som er sentrale for å forstå den aktuelle kultu-

relle, etnografiske, språklige, åndelige og juridiske situasjonen i bispedømmet. I tillegg er det viktig at prestene oppdateres på personalledelse og administrasjon.

I tillegg vil det i samarbeid med MF tilbys en rekke teologiske kurs. Det konkrete innholdet i disse kan ikke gjøres rede for i pastoralplanen siden de bestemmes i samråd med MF hvert semester. Det vil fra bispedømmets side legges til rette for at prester skal kunne følge ett eller flere av disse kursene.

Det aller viktigste for enhver prest, er imidlertid jevnlig åndelig fornyelse. Dette er noe hver prest selv må ta hovedansvaret for i form av å finne en åndelig veileder, å trofast be sine bønner og feire messen og å finne tid til stille bønn. Bispedømmet legger også til rette for at de kan gjennomføre årlige retretter. I tillegg vil biskopen se til at det med jevne mellomrom arrangeres dager for åndelig fordypning for prestene.

3.1.1. Kurs i ledelse og administrasjon

Med sin teologiske kompetanse, er det flere prester som strever med å vite hvordan man nøyaktig skal forholde seg til en rekke oppgaver av juridisk og administrativ karakter i menigheten. Dette strekker seg fra personalledelse, økonomistyring, eiendomsforvaltning, datakunnskaper og jus, til det å vite hvordan man arbeider med frivillige, inspirerer til innsats for menigheten og underviser barn og unge.

Pastoralavdelingen har ansvar for at det arrangeres et kurs i ledelse og administrasjon som er spesielt utformet for prester i OKB. Kurset vil fokusere på ledelse og administrasjon, men det vil også ha andre kompo-

nenter som er nødvendige for en god drift av et sogn. Kurset vil være obligatorisk for alle sogneprester og hver enkelt sogneprest vil derfor motta en innkalling til kurset fra biskopen. Det skal legges til rette for at også andre prester kan følge kurset.

3.1.2. Historie og kultur

Dette kurset vil være delt i to hoveddeler: 1) norsk historie og kultur, og 2) historie og kultur til de største nasjonale gruppene i OKB. Hensikten med kurset er å utvide prestenes kjennskap til de menneskene de tjener, for derved å skape menigheter som er mer åpne, dynamiske, inkluderende og levende. Det forventes ikke at prestene snakker alle språkene til de store nasjonale gruppene i bispedømmet, men det forventes at de har kjennskap til hovedtrekk i deres historie og kultur – politiske, sosiale og religiøse – slik at de kan forstå dem på en bedre måte og bidra til at flere føler at de blir forstått og tatt i mot av Kirken.

Kirken har ikke til hensikt å drive integrering på samme måte som det norske stor-samfunnet, selv om den også har en rolle å spille i dette, i kraft av å være hjem for mange mennesker fra ulike kulturer. Kirkens primære oppgave er sakramentsforvaltning, evangelieforkynnelse og sjelesorg for alle dens medlemmer. Den integrasjon dette krever er integrasjon til en kristen måte å leve og tenke på. Dette er ikke knyttet til noen nasjonalitet.

Likefullt har den kristne tro funnet sitt uttrykk i en rekke nasjonale kulturer, og den uttrykkes på en rekke kulturelle måter. Dette er religiøse uttrykk som finner mer eller mindre gjenklang hos andre enn de som deler samhörighet med den kulturen hvor

det konkrete uttrykket vokste frem.

Tatt i betraktning befolkningsstatistikken i Den katolske kirke i Norge, er det nødvendig at presten har god kjennskap til visse nasjonale grupperes historie og kultur. Kurset vil ta for seg de største gruppene.

3.1.3. Åndelig og teologisk fornyelse

Som nevnt er messefeiringen, tidebønnene, den daglige bønningen, åndelig lesning og fordypning prestenes eget ansvar. Bispedømmet ser imidlertid behovet for å tilrettelegge for mer åndelig fordypning for prestene. Dette vil gjøres ved tilbud om årlige dager for fordypning og bønn. Pastoralavdelingen har i samråd med Presterådet ansvar for å tilrettelegge og arrangere disse dagene. I tillegg legges det til rette for årlig personlig retrett for alle prester.

3.2. Menneskelig omsorg for prestene

Da prestene har viet sitt liv til Kirken og slik gitt avkall på egen familie, har Kirken også et særlig ansvar for å gi dem den menneskelige omsorg og nærhet et menneske trenger. Dette skal gjøres ved bl.a. å legge til rette for at prester kan pleie kontakten med sine familier og stifte vennskap. Samtidig har biskopen et særlig ansvar for å tilrettelegge for at prestene kan støtte seg til hverandre. Prestene er brødre på en spesiell måte, og det er viktig at de kan få dele erfaringer og dra veksler på hverandres kompetanse og evner. Det skal derfor jobbes med å opprette strukturer som muliggjør slikt samarbeid i større grad enn i dag, f.eks. ved opprettelsen av dekanater hvor en erfaren prest utnevnt av biskopen får et særlig ansvar for

oppfølging av sine brødre i omkringliggende sogn.

3.3. Permanente diakoner

Det er i den senere tid blitt satset på å etablere mer faste rammer for utvelgelse og formasjon av permanente diakoner. I februar 2010 ble Kommisjonen for det permanente diakonat opprettet. Denne kommisjonen ledes av biskopen, og er ansvarlig for alt som angår opptak av nye kandidater, formasjon, utdanning og administrasjon av denne funksjonen i bispedømmet. Permanente diakoner skal primært være til hjelp for og ha sin plass i menigheten. Sammen med prestene og biskopen utgjør de hele Kirkens hierarki.

De permanente diakonene har familie og inntektsgivende arbeid i samfunnet, og dermed står de i en særstilling i den geistligheten som de tilhører i kraft av ordinasjonen. De tar med seg legfolkets erfaring fra livet midt i verden inn i geistligheten, og bygger således på en særlig måte bro mellom legfolkets geistlighetens liv. Gjennom hva de er og gjør, det liv de lever med familie og jobb, har de i dette en særlig tegnfunksjon som vår tid har bruk for, og som nettopp ikke erstatter, men utfyller det tegn og vitnesbyrd som prestene avlegger. I så måte kan man se diakonene som komplementære til prestene, og dette er da utgangspunktet for deres pastorale rolle i menighetene der de virker.

Diakonenes virkeområder er det liturgiske, det karitative, det kateketiske og det sjelesørgeriske. Den konkrete utformingen av deres tjeneste avhenger av behov, evner og muligheter, men det er avgjørende at de er lydøre overfor menighetens behov og

svarer på dette. Diakonen skal derfor være aktivt nærværende i og for menigheten og alltid være bevisst den pastorale dimensjonen i sin tjeneste. Han er i hele sitt virke bundet til forkynnelsen av Evangeliet i ord og handling – et forhold diakonordinasjonens ritual uttrykkelig gjør oppmerksom på. I dette både støtter, hjelper og avlaster han prestene, samtidig som de støtter ham.

Diakonens kall er på en særlig måte forankret i tjenesten. «Diakon» betyr nettopp tjener. Han tjener biskopen, menigheten og prestene. I denne tjenesten svarer han på menighetens behov. Det er avgjørende at samarbeidet mellom sogneprest og diakon er god, at de i gjensidig respekt drøfter forhold i menigheten, og at diakonen alltid er seg bevisst at det er sognepresten som på biskopens vegne leder menigheten. En gift diakon vil ofte være eldre, etablert og kjent i sin menighet der han kanskje har vært i mange år. Prestene vil oftere skifte menighet. I den situasjonen er det helt avgjørende at diakonen ser seg som et bindeledd til presten, med et oppdrag i tillegg til de andre, nemlig å støtte presten og bidra til å utvikle et godt forhold mellom prest og menighet. Diakonene må gjøre det mulig for presten å være en best mulig sogneprest og hjelpe ham til dette.

3.4. Prestestudenter og St. Eysteins presteseminar

St. Eystein Presteseminar ble opprettet i 2006, og alle OKBs prestestudenter er tilknyttet dette, også de som studerer i utlandet. Prestestudentenes primære pastorale oppgave er å delta i seminarets liv med hele seg. St. Eystein presteseminar skal imidlertid legge opp til at prestestudentene får pastoral trening i menigheter og andre

relevante steder. De skal delta i katekese, få innblikk i hvordan prester arbeider for å gjøre sin pastorale tjeneste, samt få hjelp til å forstå hvilken pastoral rolle de vil ha som prester. Det er avgjørende at prestestudentene får god veiledning og oppfølging i sin pastorale praksis, og det skal sørges for at deres praksis legges til menigheter der sognepresten kan følge dem opp og gi dem konstruktive tilbakemeldinger. Prestestudentene skal beskyttes fra å ha for mye ansvar i menigheter og andre steder. Det er rektor i samråd med biskopen som har ansvar for å legge til rette for at de får pastoral trening i menigheter og andre steder.

4. Nasjonale grupper

Per 01.01.2013⁵ var det 593 321 innvandre-
re⁶ i Norge, og 117 144 norskfødte personer
med innvandrerforeldre.⁷ Dette utgjorde til
sammen 14,1 prosent av befolkningen, som
da var 5057492 personer.

Den katolske kirke hadde per 01.01.2013
120 271 registrerte medlemmer.⁸ Av disse
var 29 618 født i Norge.⁹ Dette vil si at i
overkant av 70 prosent av de registrerte
katolikkene i Norge er født i et annet land
enn Norge. I tillegg kommer alle de kato-
likkene som ikke er registrerte, og det antas
at dette antallet er omtrent like høyt som
for de registrerte katolikkene. Det vil si at
det sannsynligvis er i overkant av 200000
katolikker i Norge. De fleste av dem er
utenlandskfødte. I tilfelle blir statistikken
enda mer slående: da vil ca. 85 prosent av
katolikkene i Norge være utenlandskfødte.
Det finnes ikke tall for hvor mange som
fødes av foreldre som er født i annet land
enn i Norge, men det sier seg selv at også
dette tallet er høyt.

Denne flernasjonaliteten er først og fremst
en stor rikdom for alle Kirkens medlem-
mer, og den gjør at katolikker i Norge
erfarer i sitt daglige liv i menigheten hva
det vil si å være del av en universell – en
katolsk – kirke. Kirken i Norge er virkelig
verdenskirken i miniatyr. Men dette får
også nødvendigvis store konsekvenser for
hvordan det pastorale arbeidet bør drives.
Det er på mange vis enklere å betjene men-
nesker som er mer eller mindre lik en selv,
enn det er å forstå behovene til dem som

har en helt annen bakgrunn, et annet språk
og en annen kulturell forankring.

Kirkens hovedoppgave er ikke av nasjonal
karakter, verken norsk eller annen. Kirken
er overnasjonal og universell, og streber
mot å nå alle mennesker til alle tider og på
alle steder. Det er derfor ikke en prioritert
oppgave for Kirken å bevisst integrere sine
medlemmer til den ene eller andre nasjo-
nale tilhørighet, ei heller den norske. Sa-
kramentsforvaltning og sjelesorg er Kirkens
viktigste oppgave i møte med menneskene,
og det å nå flest mulig av dens medlemmer
med sakramenter og pastoral omsorg er
derfor Kirkens hovedprioritet, også i Norge.

Men i streben etter å nå alle mennesker,
ligger innbakt en nødvendighet: nemlig å
kommunisere på en måte som menneskene
kan forstå. Denne kommunikasjonen er
bundet til de språk og kulturelle uttrykk
som eksisterer blant de menneskene Kirken
vil nå ut til. Derfor preges også Den kato-
lske kirke av de ulike folks språk og kulturer,
og derfor finnes det et vell av kulturelle
uttrykk for den katolske tro.

For flere innvandrere vil dette gi seg ut-
trykk i at de både trenger og ønsker å ut-
trykke sin tro på sitt eget språk og med sin
egen kultur når de nå befinner seg i et land
der mye annet er fremmed. For norskfødte
og norskættede katolikker vil det ofte vise
seg ved at man søker å finne *hva* som er et
genuint *norsk* katolsk uttrykk der man kan
føle seg hjemme både religiøst og kulturelt.
Dette er viktige utfordringer å ta på alvor,

og det vil i tiden fremover bli stadig viktigere å dyktiggjøre prester og alle som driver pastoral omsorg til å møte disse problemstillingene på en omsorgsfull, profesjonell og åpen måte.

4.1. Særlige utfordringer knyttet til nasjonale grupper

Grunnet den kulturelle situasjonen som her er beskrevet, står Kirken i OKB over helt spesielle utfordringer. Disse utfordringene er for det første knyttet til tilbud på ulike språk, og for det andre til inkluderingen av forskjellige kulturelle uttrykk i religionsutøvelsen. Kirken skal som sagt ikke legge til rette for at noe bestemt kulturelt uttrykk skal ha forrang, men for at flest mulig skal kunne motta sakramenter og få nødvendig pastoral omsorg.

Kirken er imidlertid ett i sitt vesen, og det kan derfor heller ikke legges til rette for at splittelser skal råde i menighetene. Hovedregelen bør derfor være at det pastorale hovedansvaret for alle katolikkerne i et geografisk område ligger hos den lokale sognepresten og i den lokale menigheten. Like fullt er det en nødvendighet at man i visse tilfeller sørger for at det er prester som kan gi religiøse tilbud på språkene til de store gruppene med innvandrere.

Det er dermed to hovedutfordringer knyttet til det store språklige og kulturelle mangfoldet i bispedømmet: 1) å skape rom for at flest mulig av Kirkens medlemmer skal få tilgang til sakramentene og til omfattende pastoral omsorg på en måte som de forstår, og hvor de finner muligheter til åndelig vekst, 2) å arbeide for at Kirken forblir én og ikke splittet i mange ulike konkurrerende kulturelle fraksjoner.

4.1.1. Språklige utfordringer

A. Katekese og sakramentsforberedelse

En viktig utfordring i den pastorale omsorgen for innvandrere er spørsmålet om katekesespråk. Det er sogneprestene som har ansvaret for katekesen. I hvor stor grad de ulike menighetene skal befatte seg med katekese på andre språk enn norsk, vil variere fra menighet til menighet, avhengig av størrelse og kulturell sammensetning.

Menighetskatekesen skal først og fremst tilbys på det språket som forener oss her, og det er norsk. Menighetene kan ikke forventes å stille med prester og kateketer som behersker alle de viktigste språkene, eller kjenner til de ulike religiøse tradisjonene inngående. De fleste av barna som kommer til katekesen behersker også norsk svært godt, da de går på norsk skole og i hverdagen følger undervisning med norskspråklige barn.

Et annet aspekt som er viktig med dette, er at det vil hjelpe barna med å danne en norskspråklig katolsk identitet, noe som vil være en styrke når de etter hvert integreres stadig mer i det norske storsamfunnet. Man har sett at der det religiøse språket kun knyttes opp mot foreldrenes fødeland, vil ofte den religiøse identiteten knyttet til dette forsvinne ettersom de integreres mer i det norske samfunn. Menighetene bærer derfor et stort ansvar med å hjelpe barna til å forstå sin tro og til å leve ut sin tro på det språk og den kulturelle setting de til daglig lever innenfor.

Det er derfor svært viktig at alle menighetene legger vekt på å tilby en solid norskspråklig katekese som søker å samle alle barn i menigheten, uavhengig språklig og kulturell bakgrunn. Alle menigheter skal

ha katekese på norsk for barn på alle klassetrinn, og denne skal følge læreplanen i *Retningslinjer for katekesen*.

Det finnes imidlertid unntak fra regelen om at alle barn skal følge den ordinære menighetskatekesen. Dette gjelder i tilfeller der barna ikke behersker norsk språk godt nok, og hvor de er nyankomne. De har like fullt rett på katekese, og så langt det lar seg gjøre, skal Kirken hjelpe dem til å få dette. Men denne katekesen er ikke fritatt fra å følge OKBs *Retningslinjer for katekesen*.

Prestene og andre som underviser katekese på andre språk enn norsk, skal slik forplikte seg på å sørge for at alle barna i bispedømmet får den samme opplæringen. For å muliggjøre dette vil Pastoralavdelingen ha ansvar for å oversette retningslinjene. Katekeseoppleggene i ressursbanken skal også så langt det la seg gjøre oversettes og gjøres tilgjengelig for alle de store språkgruppene i bispedømmet.

Katekese på andre språk enn norsk kan tilbys i en overgangsperiode. Tidsrammen her må primært bestemmes ut fra *barnas* norskkunnskaper, ikke foreldrenes, og det er opp til sognepresten å vurdere når det er nødvendig å tilrettelegge for katekeseundervisning på andre språk enn norsk. All konfirmasjonsundervisning som tilbys på andre språk enn norsk, skal på sikt avvikles i OKB, og alle som forbereder seg til konfirmasjon skal følge undervisningen i sin lokale menighet. Også her finnes det tilfeller hvor det er nødvendig å fravike denne regelen. Det er sogneprestens ansvar å bruke skjønn med tanke på dette.

Der hvor det tilbys katekese på andre språk enn norsk, er det spesielt viktig at prestene og andre som er engasjert i den pastorale omsorgen, jobber for at barn og unge fra

den ikke-norskspråklige katekesen blir tatt med i annet barne- og ungdomsarbeid som er på norsk (ungdomslag, barnekor, familiekor osv.). Det vil være en hjelp for dem til å integrere seg i menighetens liv, og til å innarbeide et norsk religiøst språk. Ulike barne- og ungdomsaktiviteter lykkes ofte svært godt med å forene mennesker fra forskjellige kulturelle bakgrunner. De som er ansvarlige for katekese oppfordres derfor til å se til disse og lære av dem hvordan man samler seg om en felles hensikt.

Også ekteskapsforberedende kurs skal tilbys på norsk i alle menigheter. Pastoralavdelingen kan være behjelpelig med å dra i gang slike kurs og med å skape lokale ressursgrupper til gjennomføring av kursene. Det er imidlertid også mange par som gifter seg i vårt bispedømme, eller som forbereder seg her til å motta ekteskapets sakrament en annen plass, og som ikke behersker norsk. Da dette ikke er snakk om kurs som går over lang tid, men som er sakramentsforberedende kurs som går over noen måneder, er det viktig at det tas høyde for at disse må tilbys på flere språk enn norsk. Kirkeretten krever at kurs gjennomføres, og bispedømmet må legge til rette for at det kan gjennomføres her på flere språk. Her må individuelle hensyn tas. Pastoralavdelingen skal gjøre tilgjengelig opplegg for ekteskapsforberedelse på de store språkene. Organiseringen av kursene må ta lokale og regionale hensyn. Pastoralavdelingen vil i tiden fremover arbeide med å hjelpe menighetene til å sette på plass E-team. Her er det viktig at ektepar som representerer ulike nasjonale grupper også engasjeres. Sogneprestene og andre som er i kontakt med disse gruppene må arbeide aktivt for å engasjere par til E-team.

B. Messetilbud

En annen språklig utfordring er knyttet til messetilbudet. I de store menighetene feires det per i dag flere messer på ulike språk hver søndag, og også ofte på hverdager.

Dette tilbudet er ment primært for de menneskene som nettopp er kommet til Norge, som ikke behersker norsk, og som søker til Kirken som til sitt hjem i utlendighet. OKB vil så langt det lar seg gjøre fortsette med å gi dette tilbudet.

Dette krever imidlertid at det er prester som behersker de ulike språkene som kan feire slike messer. Når det lar seg gjøre vil OKB ved behov sørge for at prester som kan bidra til dette kommer til bispedømmet og til de menighetene som trenger det.

Den viktigste språklige utfordringen knytter seg imidlertid til sjelesorg for innvandrere. Mennesker som har kommet som fremmede til et nytt land har i enda større grad enn andre behov for sjelesorg og for å møte en lyttende og omsorgsfull Kirke. OKB skal derfor så langt det lar seg gjøre sørge for at det finnes prester som kan ha en slik rolle for de ulike språklige gruppene. I mindre menigheter der man ikke har fastboende prester som behersker de ulike språkene representert i menigheten, skal det sørges for at det kommer tilreisende prest fra tid til annen. Det er sognepresten i hver menighet som har dette ansvaret, men Kontoret for migrantsjelesorgen kan være behjelpelig.

4.1.2. Utfordringen med parallelle strukturer

Når det er store grupper innvandrere i en menighet, og når det er et eget kirkelig tilbud til dem, er det en fare for at det kan

danne seg parallelle strukturer. Det er svært viktig at det arbeides aktivt for å unngå at dette skjer. Kirken er én i og med sitt mangfold, og dette bør også kunne vise seg i de enkelte menigheter.

For eksempel bør prester som er hentet inn for å tjene en spesiell språkgruppe, også som en hovedregel ha noe pastoralt arbeid i menigheten som sådan. Dette kan f.eks. være messefeiringer på hverdager og skriftemål. Andre tiltak mot dette formålet, kan være å arrangere jevnlig møtepunkter for lederne av de ulike nasjonale gruppene samt menighetens prester og andre pastorale aktører.

Menighetskatekesen for alle barn skal også forebygge etableringen og fastholdingen av parallelle strukturer. Som nevnt over skal alle barn i regelen følge denne. Deres tilbud på andre språk tilbys barn som behersker norsk, kan dette tilbys som supplement til, ikke i stedet for, den ordinære menighetskatekesen.

De nasjonale prestene har en helt avgjørende rolle i arbeidet med å motarbeide parallelle og «konkurrerende» strukturer. Kontoret for nasjonalsjelesorgen skal derfor jobbe aktivt med disse prestene for å påse at de lærer godt norsk, at de rapporterer til OKBs biskop, og at de gjør det klart for sine at de tilhører den felles, universelle katolske Kirke i Norge, og at de ikke er en egen isolert enhet. Disse prestene skal delta på kurs arrangert ved Kontoret for nasjonalsjelesorgen. Etter hvert som deres norskkunnskaper styrkes, skal de også delta i andre kurs som arrangeres for presteskaper i bispedømmet. Det forventes også at de deltar på prestemøter og andre samlinger for prester i bispedømmet.

4.2. Organiseringen av nasjonalsjelesorgen

Kontoret for nasjonalsjelesorgen ledes i dag av en biskoppelig vikar, samt har én ansatt rådgiver og én ansatt medarbeider. Kontoret koordinerer arbeidet for de ulike nasjonale gruppene, samt utgir informasjon og materiale på forskjellige språk.

Da det er svært mange ulike grupper som berøres av dette arbeidet i bispedømmet, er det avgjørende å ha strukturer som gjør det mulig at flest mulig blir hørt. Det er en forutsetning for at arbeidet skal kunne bære frukt og være til hjelp for menneskene. Svært god kommunikasjon er derfor avgjørende.

I tråd med dette foreslås det at det i nær fremtid organiseres en bispedømmesynde der pastoral omsorg for innvandrere er tema. Her bør det tilstrebes bredest mulig representasjon.

5. Det liturgiske liv

I Kirkens hjerte står det liturgiske livet. Her forenes Kirken med sin Herre i den evige lovsangen av Gud. Mye er sagt om liturgien, og i denne sammenheng er hensikten ikke å gjenta dette eller å komme med en teologisk refleksjon rundt liturgien. Det er snarere meningen å beskrive hvilke aspekter det er ønskelig at vi i OKB nå bør fokusere på, samt hvilke tiltak som kan iverksettes for å skape et rikere og mer levende liturgisk liv.

5.1. Søndagsmessen

Det er eukaristien som er sentrum i liturgien og i Kirkens tro. Pave Benedikt XVI utdyper dette i den postsynodale ekshortasjonen *Sacramentum caritatis* fra februar 2007. I OKB opplever de fleste menigheter fulle hus om søndagene. Dette er gledelig, men det er først og fremst et uttrykk for at våre kirker ble bygget i en tid med langt færre katolikker enn det som er tilfelle i bispedømmet i dag. Dersom man ser på prosentvis deltakelse i søndagsmessene er antallet likevel lavere enn ønskelig tatt i betraktning messens viktighet for det katolske liv. Det må derfor være et uttalt mål å arbeide for å øke deltakelsen i søndagsmessen. Dette må først og fremst gjøres ved å vekke ønsket i de troende om å delta.

For å gjøre dette, må man i første omgang arbeide med å skape en verdig og vakker ramme rundt liturgien. Dette inkluderer musikk, sang, dekorasjoner og andre ytre rammer for feiringen, men på et dypere plan betyr det bevissthet fra prestene og de

som deltar med tjenester i liturgien at de faktisk er deltakere i og formidlere av Guds mysterium. Det handler ikke om å skape noe nytt i liturgien, ei heller primært om å tenke på ulike grupper som deltar i messen. Det handler imidlertid om å være til stede i det mysterium som messen er, og å bidra til at alle som er tilstede kan delta i dette mysteriet.

Prestene skal derfor aktivt arbeide for å øke denne bevisstheten i menneskene. Det gjøres i katekesen for voksne og barn, i preker og i måten de selv er til stede i liturgien på. De oppfordres også til gjøre dette ved å oppfordre folk til å delta aktivt i liturgien, både i sinn og med tjenester.

5.1.1. Legfolkets rolle i liturgien

Liturgien er hele menighetens liturgi, og det er derfor viktig å stimulere til at legfolket deltar aktivt med ulike tjenester, i tillegg til at de deltar aktivt med hele seg gjennom hele messen, uavhengig av liturgisk tjeneste. Det må arbeides med dyktiggjøring av legfolk til slike tjenester som de kan bidra med, f.eks. ministranter, lektorer, ekstraordinære kommunionsutdelere, sangere og musikere, kirkeverter osv.

Ministranttjenesten står i en pastoral særstilling siden det er en viktig arena for både kallsarbeid og generell rekruttering av barn og unge til kirkelig engasjement og tjeneste. Mange menigheter har aktive ministranter og ministrantgrupper. Det oppfordres til

at alle menighetene arbeider aktivt for å rekruttere ministranter. Ministrantene bør også få nødvendig opplæring slik at de kan utføre sin tjeneste best mulig. Der det er mulig, bør man satse på å lage ministrantlag. Ved å være en del av dette, vil man også kunne få en unik innsikt i Kirkens historie, liturgi, teologi og tradisjon. Det er derfor ønskelig at flere unge – både gutter og jenter – oppfordres til å delta som ministranter.

5.1.2. Ordets liturgi for barn

Messen er beregnet på hele Guds folk, både gamle og unge, og mysteriet er tilgjengelig for mennesker uavhengig alder. Men det er også et faktum at barn trenger hjelp og opplæring til å kunne nærme seg mysteriet på en måte de selv er i stand til.

Flere menigheter har tatt dette på alvor, og har begynt med tilbud om Ordets liturgi for barn. I korthet handler dette om å gi en evangelieforklaring til barn utenfor kirkerommet mens resten av menigheten deltar i ordets liturgi inne i kirken, men det beskrives nærmere i *Pastoralplan for barne- og ungdomsarbeidet* i appendiks til dette dokumentet. Et slikt fokus på å gi de minste en innføring i søndagens bibeltekster bidrar til å trekke familiene til kirken, og til å hjelpe barna til å forstå Guds ord på sine egne premisser.

Det oppfordres til at alle menighetene satser på å innføre et slikt tilbud i sine høymesser. Man må da også arbeide for å rekruttere og lære opp voksne som ønsker å ha en slik tjeneste i menigheten. Hjelp og ideer til gjennomføring kan man få ved å kontakte NUKs barneutvalg.

5.2. Forsoningens sakrament

I tillegg til eukaristiens sakrament, er forsoningens sakrament det som vi mottar jevnlig og som følger oss i vårt daglige kristne liv. Det går hånd i hånd med aktiv deltakelse i messen og et levende åndelig liv. Forsoningens sakrament er en stor gave og en unik mulighet vi har til å lette vår samvittighet, får syndstilgivelse og på nytt komme nærmere Gud og våre medmennesker. Dessverre er det flere mennesker som unnviker skriftestolene og skriftemålet i sin helhet. Det kan være ulike grunner til dette, men ofte er også frykt og skam deler av denne flukten fra skriftemålet. Man må arbeide veldig aktivt for å bevisstgjøre de troende på at skriftemålet ikke er noe å frykte, at det ikke henger sammen med noens ønske om å overvåke oss, at det ikke handler om maktrelasjoner og at det ikke er å sammenligne med time hos psykolog. I forkynnelse bør prestene gjentatte ganger gjøre det klart for de troende at skriftemålet er en mulighet og en gave, en plass for et unikt møte med Gud, og en plass for å gjenoppta sin bestemmelse på å leve et bevisst kristent liv.

Prestene har som oppgave å være tilgjengelige for skriftemål til annonserte tider. Tatt i betraktning at de fleste mennesker kommer til kirken på søndager, bør det være muligheter til å skrifte på søndager i tilslutning til messen. Skriftemål kan også foregå i skriftestolene under messefeiringen. Nøyaktig utforming av dette må derimot gjøres i hver menighet med tanke på antall prester osv.

Menighetene bør i advents- og fastetiden gjøre noe ekstra for å oppfordre de troende til å komme til skrifte. Man kan arrangere botsandakter der man f.eks. har en felles ordets liturgi, en ledet samvittighetsransa-

kelse, og deretter tid og anledning til personlig skriftemål. I tillegg kan man kanskje få til en menighetsretrett i tilknytning til disse liturgiske tidene. Også her bør det gis anledning til skriftemål.

Det er imidlertid de enkelte individer selv som må velge å komme til skrifte, og det er ingen som kan tvinge dem. Derfor er det viktig at man gjentatte ganger tar opp skriftemålet på en forståelig måte for barna i katekesen, og at man gir dem anledning til å skrifte og til å få det som vane å gå jevnlig til skrifte. Man bør derfor gjennomføre skriftemål for alle katekesebarna jevnlig, ikke bare for dem som skal motta første-kommunionen eller feringens sakrament.

6. Formasjon og opplæring

«Katekesens hovedformål er ikke bare å sette mennesker i kontakt med Kristus, men å føre dem til kommunion, til intimt nærvær, med Jesus Kristus.»¹⁰ Katekesen skal derfor hjelpe mennesker til å sette seg inn i hele Kristi mysterium i alle dets dimensjoner. Gjennom å formidle Kristus, skal hele Guds frelsesplan og Guds ønske om liv for alle mennesker videreformidles til de som deltar i katekesen. Kirkens katekese er primært rettet inn mot voksne troende da det er voksne som har størst ansvar og normalt sett størst kapasitet til å leve den kristne tro i sin fullt utviklede form.¹¹

Den ordinære katekesen som gis i menighetene er imidlertid først og fremst rettet mot barn. Dette kapitlet tar derfor først for seg menighetskatekesen for barn. Men i tråd med Kirkens fokus på voksenkatekese, skal OKB i tiden som kommer også satse mer på voksenkatekese. Dette omhandles derfor også i dette kapitlet.

6.1. Menighetskatekesen

I alle menigheter skal det tilbys katekese til barn på alle klassetrinn. Katekesen før motakelsen av sakramentene (1. kommunion og ferming) er obligatorisk, og i regelen skal man ikke dispensere noen fra å delta i denne. Sogneprestene skal oppmuntre alle barn til å delta i katekese gjennom hele skoletiden. Svært mange barn faller fra katekesen når den ikke er direkte sakramentsforberedende, og man må derfor arbeide aktivt for å forhindre dette. Det aller største frafallet

finnes man etter at barna har mottatt fermingens sakrament. Foreslåtte tiltak til å motarbeide slikt frafall er å finne i *Pastoralplan for barne- og ungdomsarbeidet*.

Den første åpenbare utfordringen på dette området er å nå frem til familier og barn og engasjere dem til å delta i katekesen gjennom hele den tiden de går på skolen. En neste utfordring er å skape engasjement hos dem som er fermet, slik at troen blir en naturlig og befestet del i deres liv. Da vil de fortsette i katekese ut skoletiden der dette tilbys, og enda viktigere, de vil kunne bli engasjerte voksne troende mennesker. Dette er formålet med hele Kirkens katekese.

Katekesen for barn og unge skal lære barna å kjenne Kirkens tro, og å gjøre denne til sin egen slik at den kan bære dem gjennom livets alle faser. Sognepresten har ansvaret for at det gjennomføres katekese i menigheten, og det er også sogneprestens ansvar å finne medarbeidere som kan hjelpe ham med dette. Det er ønskelig at alle menigheter har en katekesekoordinator, og menighetene oppfordres til å opprette en stillingsprosent for å gjøre dette arbeidet i fellesskap med sognepresten. I katekesen må man primært fokusere på å skape et rom for det enkelte barn til å møte og stifte en relasjon med Kristus. Dernest må man forsøke å gi barna et positivt møte med Kirken og med troen slik at den fremstår som et reelt alternativ til konkurrerende identitetsskapende instanser i samfunnet. Slik åpner man døren for at de unge skal ønske å komme tilbake. Dette er til syvende og sist Guds

eget verk, men man kan ikke undervurdere den viktige rollen prestene, kateketene og ikke minst foreldrene har i dette.

Grunnene til dette er sammensatte, men hovedproblemet synes å være at man ikke når inn til familiene med katekesens betydning og innhold. Den grunnleggende identitetsdannelsen skjer innad i familiene, og den kristne og katolske opplæring er derfor foreldrenes hovedansvar. Kirkens katekese er ment å skulle supplere og hjelpe foreldrene i dette ansvaret. Det virker derimot som om et stort antall familier i vårt bispedømme overlater så å si hele den kristne opplæringen til Kirkens kateketiske program, mens kun et fåtall familier tar dette ansvaret på alvor. Dette gjør menighetens katekese spesielt utfordrende da kunnskapnivået og den katolske identitetsfølelsen er så sprikende blant barna som kommer til katekesen. Noen barn har fra sin spedbarndom mottatt kristen opplæring, levd et liv med bønn, liturgisk liv og kirkelig aktivitet, mens andre barn knapt har deltatt i messer.

En viktig utfordring for katekesen synes derfor å være å nå inn til familiene slik at man kan skape en god balanse mellom menighetens og foreldrenes ansvar i katekesen til barna, samt bidra til en tidligere sosialisering inn i det kristne liv. Det er derfor ønskelig at man i den kommende tid fokuserer mer på barnefamiliene i katekesen, i stedet for en ensartet fokusering på de enkelte barn og klassetrinn. Dette kan menighetene gjøre ved å involvere foreldrene mer aktivt i katekesen. Jevnlige og obligatoriske foreldremøter er ett tiltak. Her kan man ta opp i hovedtrekk hva man har gjennomgått i katekesen, samt gi forslag til hvordan man kan følge opp dette arbeidet i hjemmet. Et annet tiltak det oppmuntres til, er å starte

foreldregrupper som møtes parallelt med undervisningen av barna. Møtene bør ta opp ulike tema som er knyttet både til direkte trosinnhold og –praksis, og til det å være katolske foreldre i vårt samfunn. Alle menigheter oppfordres til å starte slike foreldretiltak, i første omgang i forbindelse med katekesen til barn som forbereder seg til 1. kommunion. Pastoralavdelingen skal være behjelpelig med å foreslå materiale til dette bruk, og til å komme på besøk i menigheter og bidra til å starte opp slike grupper.

Man skal i menighetene jobbe med å integrere katekesen i det helhetlige barne- og ungdomsarbeidet. Dette kan gjøres på ulike vis, men det viktigste er å engasjere barn og unge fra katekesen til andre aktiviteter for barn og unge i menigheten, og å gjøre katekesebarna synlige i menighetens liv. F.eks. kan man i forbindelse med katekesedagene jobbe med å opprette og trene ministrantlag, korgrupper, lesegrupper og andre grupper som går på tvers av aldersinndelingene. NUK er en svært viktig partner i menighetenes barne- og ungdomsarbeid, og i tillegg til engasjement i de lokale menighetene tilbyr de blader samt regionale og nasjonale samlinger for sine medlemmer. Dette er noe Kirken må støtte opp under, og alle prestene skal derfor gjennomføre katekeseinnmelding til NUK.

Siden *Retningslinjer for katekesen* kom ut i 1999, har det fra sentralt hold vært arbeidet med utviklingen av undervisningsmateriale. Det er lagt ned mye arbeid i å produsere lærebøker med lærerveiledninger til alle klassetrinn. Disse benyttes av de aller fleste menigheter, og det har bidratt til en større uniformering av katekesen. Materialet er til stor hjelp for kateketer i hele bispedømmet og i landet for øvrig, og det er svært nyttig

som en veileder for hvilke temaer som bør gjennomgå. Det er ønskelig at alle prester som er engasjert i katekesen, samt alle kateketer, bruker forslagene fra materialet.

Det er likevel en tilbakevendende utfordring for flere prester og kateketer å finne konkrete opplegg å ha sammen med sine klasser. Det vil derfor nå settes i gang et prosjekt i Pastoralavdelingen som har til hensikt å utvikle en digital ressursbank som kan være supplement til det eksisterende materialet. Ressursbanken skal gjøres tilgjengelig på nett til høstsemesteret 2014.

Det er vanlig i de aller fleste menigheter i OKB å tilby katekese en gang i måneden. Det er ønskelig at katekese skal gjennomføres hver fjortende dag, og Pastoralavdelingen ved Kateketisk senter skal følge opp arbeidet med å implementere dette i menighetene.

6.2. Engasjere og lære opp kateketer

De aller fleste menigheter har utfordringer med å engasjere mennesker til å være kateketer. Dette er på den ene side knyttet til utfordringer med å finne kompetente personer, og på den annen side er det knyttet til utfordringen med i det hele tatt å finne mennesker som ønsker å engasjere seg frivillig i dette.

Erfaringen fra flere steder viser at det ofte er ungdommer og eldre «barn» som selv har hatt et positivt møte med Kirken som også ønsker å engasjere seg som ledere og lærere. Kateketene oppfordres til å plukke opp de unge som er i ferd med å avslutte menighetens katekese for barn og unge, og benytte seg av dem som hjelpelærere i undervisningen. Barn og unge skal imidlertid

ikke få eneansvar i katekesen, men de skal tilbys kurs og studieopplegg som tilbys fra Pastoralavdelingen.

Barne- og ungdomslag i menigheten kan også være en viktig ressurs i å rekruttere yngre kateketer. Sogneprestene og kateket lederne skal være aktive i å engasjere unge til å ta delansvar i menighetens katekese. NUKs ledertreningskurs og formasjonskurs er her viktige, og det oppfordres til at sogneprestene sender yngre engasjerte menighetsmedlemmer på slike kurs med tanke på å dyktiggjøre dem som fremtidige kateketer. Slik vil man også kunne skape et større engasjement for den lokale menighets liv blant NUKs medlemmer, og hjelpe disse unge til ikke bare å være leir-katolikker, men til å være aktive menighetsmedlemmer.

De aller fleste som er engasjert i katekesen har lite eller ingen pedagogisk utdanning. I kraft av Kateketisk senter, arrangerer OKB kateketseminar hvert semester. Her gis det praktisk hjelp og råd til kateketer. Alle menigheter oppfordres å sende sine kateketer på disse kursene. I store menigheter kan man også søke om å få arrangert slike kurs for alle kateketene i menigheten. For små menigheter er det en idé å gå sammen med en eller flere andre mindre menigheter i regionen, og søke om å ha felles kurs.

Det arbeides med at alle kateketene skal kurses slik at de kan opparbeide seg mer kompetanse til å tjene som kateketer. Pastoralavdelingen har i samarbeid med MF utviklet et kurs for kateketer som skal undervises ved MF. Kurset vil i første omgang undervises for kateketer i Oslo-området, men det arbeides med å gi et tilbud også til kateketene utenfor dette geografiske området. Det er en målsetning at alle kateketene

skal gjennomføre slike kurs.

Kateketisk senter vil også arbeide for at det skal innarbeides rutiner for at kateketene får biskoppelig godkjenning. Denne godkjenningen kan evt. gis i en seremoni i kirken der kateketene får diplom for fullført kurs.

6.3. Kallsarbeid

Fra januar 2006 har det vært tradisjon for å feire messe for kall til prestetjeneste og ordensliv hver første fredag (torsdag fra 2011) i måneden. Dette har vært gjort i alle menigheter, men i St. Olav menighet i Oslo har det også vært invitert til et treff i menighetssalen i etterkant av messen. Der har ulike ordenshus/fellesskap presentert seg og gitt folk anledning til å bli bedre kjent med dem, deres spiritualitet og deres misjon i Kirken og i Norge.

Menighetene skal fortsette å feire månedlige messer for kall, og det oppmuntres til at også flere menigheter inviterer ordener/fellesskap til dem for å presentere seg. Dette kan gjøres i forbindelse med messene for kall, men det kan også være i forbindelse med en søndagsmesse eller en annen anledning når det er flere til stede i kirken. Også ungdomslag tilknyttet menigheten oppfordres til å invitere ordensfolk og prester på temakvelder om kall og om helhjertet tjeneste for Gud.

For at kall til tjeneste for Kirken skal kunne vekkes i menneskenes hjerter, er det nødvendig med kjennskap til ulike konkrete måter å leve ut et slikt kall på. Ordenene og fellesskapene oppfordres derfor også på sin side å være aktive i å gjøre seg selv kjent blant de unge. Aller viktigst er det med

direkte møter. Det er i møte med mennesker som lever et gudviet liv at det viktigste vitnesbyrdet om dette livet formidles. I et samfunn preget av mye og støyete informasjon er det avgjørende at ordensfolkene er seg bevisste dette, og at de stadig arbeider for å møte menneskene ansikt til ansikt slik Kristus selv gjorde det. Ordensfolk som har en utadrettet misjon må derfor også være aktive i å møte de unge og å formidle på autentisk vis viktigheten av et liv i direkte kommunikasjon med Gud og med ens medmennesker. For klosterfolk som lever et kontemplativt liv som begrenser muligheten til å forlate sine kloster, er det viktig å ha rammer for liturgisk feiring og annen tilbedelse og bønn som mennesker fra utsiden kan delta i.

Også informasjon om kall og om ordensliv har en rolle og en egenverdi. Ordenshusene og fellesskapene oppfordres derfor til å ha gode og informative internettsider da flere unge er vant til å søke informasjon nettopp over internett. Nærvær i sosiale medier kan også være svært viktig som informasjonskilde.

Det skal nedsettes en gruppe med ansvar for bispedømmets kallsfremmende arbeid. Pastoralavdelingen skal bistå gruppens arbeid. Det er imidlertid avgjørende at kallsfremmende arbeid primært gjøres på lokalnivå, i menigheter og i ungdomslag, da det ikke handler om strategier på makroplan, men om direkte berøring av Kristus i menneskenes liv. Menighetene oppfordres derfor til ikke bare å vente på sentrale initiativ, men til å be for kall og til å arrangere ulike kallsfremmende aktiviteter.

6.4. Tilbud om trosfordypning for voksne

Som nevnt i kap. 6.1. Menighetskatekesen, er det katekesen til voksne som er Kirkens primære katekese. I praksis er det likevel slik at alle menigheter har trosopplæring for barn, mens de færreste har tilbud til de voksne. Det er et ønske om at flest mulig av de voksne også skal få tilbud om trosfordypning, og det oppfordres til at det skal arbeides mer med dette. Pastoralavdelingen vil arbeide for å dyktiggjøre kateketkoordinatorene og andre pastoralt tilsatte i menighetene til å planlegge og gjennomføre trosfordypningsopplegg for voksne.

Da vår tid er en tid hvor informasjon er lett tilgjengelig, er det ønskelig at fokuset i trosfordypningsoppleggene for voksne vil ligge ikke på ren viderefremidling av informasjon om kristendommen, men nettopp på bønn, fordypning og hjelp til å leve et kristent liv.

6.4.1. Foreldregrupper i forbindelse med katekese for barn

Det oppfordres til å starte opp foreldregrupper i forbindelse med barnas katekese. I slike grupper vil man kunne ta opp ulike tema mens barna har undervisning. Gruppene vil også bidra til å skape et miljø blant foreldre og barnefamilier i menighetene, og dette vil igjen kunne bidra til økt engasjement i en rekke aktiviteter som tilbys i menigheten. I disse foreldregruppene er det viktig at det legges til rette for diskusjon og samtale, og ikke bare viderefremidling av informasjon. De som leder møtene oppmuntres til å sette opp en plan med ulike tema for hver gang man møtes, og gjøre denne tilgjengelig for foreldrene ved første møte. Man kan også skape en slik temaliste

i samarbeid med foreldrene, og dermed også åpne for at ting de undrer seg over kan få rom på agendaen.

6.4.2. Menighetsretreter i forbindelse med advents- og fastetid

Det er lang katolsk tradisjon for å gjennomføre retreter for menighetene i forbindelse med advents- og fastetid, men dette har ikke vært implementert i mange menigheter i Norge. Det oppfordres på det sterkeste å begynne slike tradisjoner. Eventuelt kan man gjennomføre det på regionalt plan dersom menighetene er for små til å arrangere det. Pastoralavdelingen kan være behjelpelig med å formidle kontakter, med å foreslå navn til retretholdere og med å organisere.

6.4.3. Katolsk forum, katolsk akademi og lokale smågrupper

Flere menigheter har opprettet katolsk forum, og i Oslo er Katolsk akademi opprettet. Dette er fora som har et mer akademisk og kulturelt fokus. OKB støtter opp om disse foraene, og Pastoralavdelingen kan være behjelpelig med å få i gang slike også på steder der det enda ikke finnes. Det oppfordres til samarbeid mellom de katolske fora i de ulike menighetene, slik at man kan dra nytte av hverandres kompetanse og erfaringer. Man kan f.eks. tipse hverandre om gode navn og tema. Alle de troende er kalt til teologisk refleksjon på sitt nivå, og OKB oppmuntres til at de katolske fora bidrar til at flere får kan få muligheten til dette gjennom deres foredrag og kurs.

Det oppfordres også til at man kan danne lokale tros- og bibelgrupper der man

i fellesskap leser, reflekterer over utvalgte tekster og fordypes seg i troen. Når det gjelder bibelgrupper, kan man dessuten finne gode ressurser og forslag til opplegg på Det norske Bibelselskaps hjemmeside www.bibel.no. Pastoralavdelingen skal arbeide med å utvikle materiale med mer katolsk preg for bruk i smågrupper. Det oppfordres til at menighetens prest også deltar i disse arrangementene så fremt det er mulig.

6.4.4. Konvertittundervisning og oppfølging av konvertitter

De fleste menigheter tilbyr en eller annen form for konvertittundervisning. OKB har per i dag ikke noe standardisert materiale for dette. Det anbefales derfor at undervisningen av konvertitter følger inndelingen og hovedpunktene i Den katolske kirkes katekisme (KKK). Selv om undervisningen ofte er individuell, bør det påses at alle kandidater har en grunnleggende kunnskap om Kirkens tro og praksis slik den er å finne utlagt i KKK.

Til tross for opplæring i katolsk tro og praksis, er det et faktum at flere konvertitter faller fra i løpet av de første årene etter sin konversjon, og rundt 1/3 allerede i løpet av det første året. Grunnene til dette er ulike, men sannsynligvis ville frafallet vært mindre dersom Kirken hadde tilbud til oppfølging. Etter at konvertittene i lang tid før sin konversjon har fått hjelp til å sette seg inn i katolsk tro og praksis, trenger de i tiden etter konversjonen hjelp til å etablere katolsk praksis i hverdagen på en slik måte at den kan integreres i deres dagligliv. Dette er ikke gitt i og med konversjonen. Det skal derfor nedsettes en gruppe som skal ha ansvar for å se på hvilke tiltak som kan gjøres i bispedømmet for å bedre denne opp-

følgningen. Pastoralavdelingen har ansvar for å nedsette gruppen, og gruppen får et år til å utrede og komme med forslag til tiltak. I gruppen bør det være et medlem fra PRO, et medlem fra Presterådet og et medlem fra Pastoralavdelingen.

Menighetene og Kirken for øvrig må vokte seg fra å legge for mye ansvar på nye konvertitter. De er ofte ivrige og innsatsvillige. Da er det viktig å ta imot dette, samtidig som man må vokte seg for å legge for mye ansvar på dem. Det finnes flere tilfeller der konvertitter raskt har fått for mange oppgaver, slik at de også raskt blir utbrent og faller fra. De som underviser konvertitter har ansvar for å understreke at det tar tid etter en konversjon for å bli forankret i katolsk tro og praksis, og det må legges opp til at de kan få leve seg inn i Kirkens liv over tid etter sin konversjon, uten at de får for mye ansvar i Kirken.

7. Familiepastoralt arbeid

Familien er det grunnleggende menneskelige samfunn, og det stedet der man får sin første og mest formende påvirkning. Det er livet i familien som påvirker barna aller mest, og det er i familien man skal utrustes menneskelig, religiøst, moralsk og intellektuelt for å kunne inngå i det større samfunnet på en vellykket måte. Kirken har alltid fokusert på familien, og ser at det også i dag når familiene er i en skjør og utsatt situasjon er spesielt viktig å arbeide for gode, trygge, kjærlige og hengivne familier.

Den primære familien slik Kirken ser det, består av mor, far og barn. Kirken vil fortsette å arbeide for familiens stilling og viktighet, også i vårt bispedømme. Den vil også arbeide for å fremme sitt familiesyn utad i samfunnet og opp mot politiske myndigheter. Mange mennesker lever av ulike årsaker utenfor denne familiestrukturen. Kirkens pastorale ansvar omfatter også dem. Kirken ønsker å bidra med hjelp til å styrke disse familiene, og til å inkludere alle i Kirkens fellesskap og Kirkens aktiviteter.

Kirken anerkjenner kun ekteskap mellom mann og kvinne, og Kirken mener også at det er ekteskapet som er den beste rammen rundt det å bringe barn til verden. Men det finnes et økende antall barn som blir til utenfor denne rammen, og Kirken anerkjenner at de like mye som alle andre barn er Guds barn som er kalt til fellesskap med ham og med det kirkelige samfunn. Derfor er det viktig at barn som lever i alternative familier også blir inkludert i Kirkens arbeid. Menighetene skal ikke bare inkludere

disse barna når de kommer, men oppfordres til å oppsøke dem og få dem med i de ulike aktivitetene for barn som menigheten tilbyr.

7.1. Familien som huskirke

Som nevnt over, er det familien som er den grunnleggende enheten i samfunnet og i Kirken. I Kirkens første tid feiret de kristne sin liturgi i private hjem – huskirker. I dag har vi kirkebygg for menighetens liturgi, men denne liturgien er kun levende dersom den på den ene side er med på å forme det livet som leves i familiene og i menneskenes hjem, og på den annen side inspireres og får sin gnist fra det religiøse og gudhengivne livet som familiene lever i sine hjem. Det er altså et gjensidig avhengighetsforhold mellom familienes religiøse liv i hjemmet, og menighetens felles religiøse og liturgiske liv. Huskirke brukes derfor i dag for å betegne den religiøse familien. I denne kirken lever bønner, kjærligheten og dagliglivet hånd i hånd, og her foregår den aller viktigste formasjonen av menneskene på alle plan.

Oslo katolske bispedømme ønsker å ha et spesielt fokus på familiene – på huskirkene – rundt om i hele bispedømmet. Slik vil man kunne omfavne både dem som bor i umiddelbar nærhet til sin sognekirke, og dem som må reise langt for å komme til sognekirken. I tillegg til ulike arrangementer både på menighetsplan og bispedømmeplan, vil man i tiden som kommer spesielt fokusere på å hjelpe familiene til å opprette

og opprettholde et bønnens liv. Det skal lages, tilrettelegges og formidles ressurser som er spesielt beregnet på familier med barn som hjelp til katolsk tro og praksis. Det skal også arbeides med å dyktiggjøre pastorale aktører til å nå familiene. Pastoralavdelingen skal ha dette som et særlig fokusområde i tiden som kommer, men også prester og andre pastorale aktører skal fokusere spesielt på familier og hjelpe dem til å leve katolske liv og oppdra barna i dette livet.

7.2. Ekteskapsforberedende kurs og oppfølging av ektepar

I flere menigheter har ekteskapsforberedende kurs begynt å få fotfeste, og ved familiesenteret er det utarbeidet materiale for dette. Dette er gledelig, og det er viktig at disse menighetene fortsetter med dette tilbudet og at det arbeides med å skape et slikt tilbud der dette mangler.

Det er imidlertid også viktig å fokusere på å følge opp ektepar. Det planlegges derfor at det skal utvikles kurs og sesjoner som kan fungere som oppfølging til det ekteskapsforberedende kurset og som kan tilbys menighetene.

Kirken fokuserer på ekteskap som sakrament og som Guds gode ønske for menneskene. Man må derfor fokusere på ekteskap og familie som kall. Her er deltakelsen av etablerte par og familier avgjørende, og det oppfordres til dyktiggjøring av slike par som kan fungere som forbilder og rådgivere.

Siden Kirken ser ekteskapet som et sakrament anerkjenner den ikke skilsmisse. Men Kirken ser imidlertid at skilsmissestatistik-

ken i Norge er svært høy, og at et økende antall ektepar skiller lag. Det er mange grunner til brutte ekteskap, og Kirken vil ikke fordømme mennesker som skiller lag. Skilsmisse er sjelden en enkel løsning, særlig i de tilfellene hvor barn er involvert. Man ønsker derfor å komme med tiltak som kan styrke ekteskap før det skjærer seg til en så stor grad at partene velger å forlate hverandre. Med dette for øye vil Pastoralavdelingen arbeide med å utvikle kurs med dette for øye for å dyktiggjøre prester og andre som arbeider pastoralt i menighetene.

Sjelesorg for par og familier med vanskeligheter er imidlertid også viktig. Kirken kan derimot ikke utvikle en rådgivningstjeneste for ektepar i krise som vil være utfyllende og stor nok til å dekke behovet. Man vil derfor i stedet arbeide for å gjøre kjent blant prestene de tilbud som finnes for dette rundt om i Norge, slik at de kan henvise mennesker med vanskeligheter til steder med kompetanse på disse områdene. Kirken på sin side vil arbeide for å styrke prestenes sjelesørgeriske kompetanse, deres evner til å møte mennesker i krise, og deres evne til å erkjenne når de skal henvise par til annen rådgivning enn den de selv kan gi.

8. Barne- og ungdomspastoralt arbeid

Se vedlegg 1 (side 55): *Pastoralplan for barne- og ungdomsarbeid i Oslo Katolske Bispedømmes menigheter*

9. Samfunnsengasjement

Kirken har et sosialt ansvar der den befinner seg. Dette vokser ut av selve inkarnasjonens faktum, og av Jesu konkrete befaling om nestekjærlighet. Det er derfor en del av troens liv å være engasjert i sin samtid og for menneskenes beste. Dette er også slått fast i flere sosialencykliker fra pavene, nå senest også i pave Benedikt XVI's *Caritas in veritate* fra 2009.

Som kirke og som enkeltpersoner er vi kalt til å stå på de fattiges og svakes side. Da diakoni sammen med liturgien og forkynnelsen/katekesen utgjør Kirkens tredelte misjon, skal menighetene også drive lokalt diakonalt arbeid. Menighetsrådene er ansvarlig for at det i menighetene finnes en lokal plan for det diakonale arbeidet. I en kontekst der vi opplever at Kirken er i vekst og endring grunnet stor innvandring, blir det mer påtrengende å ta en rolle i det offentlige rom gjennom diverse prosesser, samarbeidsfora og nettverk. Kirken er opptatt av storsamfunnet og det felles beste, og vi ser at mennesker ofte finner sin begrunnelse for sitt samfunnsengasjement nettopp i evangeliet. De kristne er sendt ut til verden med det glade budskap, og dette fordrer av Kirken også her i Norge at den engasjerer seg for de som er vanskeligstilte både her hjemme og andre steder i verden.

9.1. Diakonalt arbeid

Det er derfor ikke valgfritt for en menighet om den vil engasjere seg i diakonalt arbeid eller ikke. Diakonalt arbeid bedrives på

flere plan, også i Kirken i Norge. Caritas Norge har et engasjement både for det lokale og for det mer verdensvide. I advents- og fastetiden arrangeres det f.eks. innsamlinger i bispedømmet til prosjekter som drives av Caritas, og flere personer bidrar godt til dette.

Hva gjelder menighetenes konkrete diakonale arbeid, er det viktig at prestene og menighetsmedlemmene er lydhøre overfor behov i nærmiljøet, både blant menighetens egne medlemmer, og blant folk som ikke tilhører Kirken. Menighetsrådet har ansvar for å påse at det finnes en Caritas-gruppe i menigheten, som spesielt engasjerer seg i dette. Til gjennomføring av diakonalt arbeid, kan man få hjelp og tips fra Caritas Norge

Det konkrete arbeidet kan ta mange former, men besøkstjeneste er noe som er forholdsvis enkelt å organisere og gjennomføre da det finnes flere ensomme mennesker rundt omkring i menighetene, og det ikke krever store ressurser å arrangere. Også den flerkulturelle situasjonen oppmuntrer til sosialt engasjement. Man kan f.eks. koble sammen en norsk familie men en familie fra et annet land. Ved å skape sosiale relasjoner over tid i en ramme som er kjent for begge parter – nemlig Kirken – kan man bidra til en mykere integrering og overgang.

Det er svært viktig at lokalt sosialt engasjement vekkes og oppmuntres, og prestene bør også ta med dette aspektet i sin forkynnelse. I katekesen for barna bør man

jevnlige gjennomføre tiltak som er knyttet til Kirkens sosiale kall og virke, og derved hjelper man de unge til å integrere dette aspektet i hele troens liv. Dette kan først og fremst gjøres ved å ha arrangementer og tiltak rundt NUKs adventsaksjon (arrangere kirkekaffe, loppemarked, julemarked osv.), men også i sammenheng med undervisningen. Det sosialetiske aspektet av troen bør følge trosopplæringen som hånd i hanske. Barn har en spesiell evne til medfølelse og omsorg, og dette bør katekesen ta høyde for.

9.2. Engasjement mot politiske myndigheter

Kirken har et religionspolitisk engasjement, og i OKB er dette engasjementet organisert under Samfunnskontakten. Kirken assosierer seg ikke med konkrete politiske partier eller organisasjoner, og propaganda for disse har ingen plass i Kirkens forkynnelse. Realpolitisk engasjement er likevel vesentlig også for Kirken, da det handler om å kjempe for verdier som Kirken ser på som avgjørende. Dette har sin begrunnelse i katolsk syn på mennesket og dets verdighet, samt på menneskenes rett til religionsfrihet. Kirken arbeider derfor langs to linjer i sitt religionspolitiske engasjement. På den ene side er det snakk om sosialetiske spørsmål og spørsmål knyttet til livsvern og fremme av enkeltmenneskenes verdighet og rett til liv, og på den andre side er det snakk om arbeid for å sikre religions- og ytringsfrihet for alle. Kirken ønsker at staten skal ha en aktiv tros- og livssynspolitikk som baserer seg på ikke-innblanding i indre anliggender, samt ikke-diskriminering og likebehandling.

9.3. Bioetikk og arbeid for menneskeverd

Problemstillingene omkring bioetikk og spørsmål om menneskeverd er fremtredende på verdensbasis og Kirkens røst høres også i disse spørsmålene. I den norske dagspressen fremstår Kirken ofte som ensidig og gammeldags på dette området. Det er derfor viktig at Kirken kan la sin stemme høres uavhengig av andres tolkning og fremstilling av dens mening på dette området. Kirken er åpen for ny teknologi og medisinsk forskning, men den er også klar i sitt ståsted for beskyttelsen av det enkelte menneskets liv og verdighet fra unnfangelse til naturlig død. Det skal opprettes en ekspertkomisjon i OKB med rådgivende og uttalende funksjon. Denne kommisjonen skal bestå av fagpersoner innen medisin, medisinsk etikk, moralfilosofi og moralteologi.

9.4. Økumenisk engasjement

Det økumeniske arbeidet har vært viktig for Kirken siden Det annet Vatikankonsil. Biskop Gran var blant de første til å understreke at intensjonen til pave Johannes XXIII med å sammenkalle til konsil i 1959 var ønsket om en indre fornyelse av Kirken, og at denne fornyelsen skulle sikte på å bidra til alle kristnes gjenforening. Hele konsilet skulle dermed stå i enhetens tjeneste. Bønnen om enhet forstås som drivkraften i bevegelsen mot større enhet. OKB var gjennom biskop Gran en sterk pådriver for denne forståelsen av økumenisk engasjement.

Økumenikk er derfor ikke noe for spesielt interesserte, men nært forbundet med Kirkens oppdrag og kall til å være lys i verden. Den katolske kirke er av denne grunn med i en del internasjonale økumeniske fora, slik

som *Faith and Order*, og Kirken samarbeider med *Kirkenes verdensråd*, dog uten å være medlem. I tillegg har Kirken tatt del i en rekke internasjonale bilaterale samtaler med ortodokse, det anglikanske fellesskap, lutheranere, metodister og andre. Tilsvarende har også Oslo Katolske Bispedømme opprettet interne organer og gått inn i eksterne relasjoner med andre kristne kirkesamfunn på lokalplan.

Bispedømmet har en økumenisk kommisjon som bistår biskopen i hans økumeniske engasjement. OKB har siden 1978 vært med i *Katolsk-Luthersk samtalegruppe*, og siden 1991 har bispedømmet vært medlem i *Norges kristne råd*.

Delaktighet i bønneuken for kristen enhet er viktig, både som et synlig uttrykk for ønsket om nærere fellesskap med andre kristne, og som et konkret steg på veien mot dette fellesskapet. Tema og materiell for denne internasjonale bønneuken utarbeides av *Kirkenes Verdensråd* og oversettes og gjøres tilgjengelig på norsk av *Norges kristne råd*. Menighetene skal så langt det lar seg gjøre bidra aktivt i bønneuken og slik jobbe for å skape et lokalt økumenisk engasjement.

I tillegg har noen menigheter i bispedømmet lokale tradisjoner for feiringen av ulike begivenheter sammen, slik som felles markering av palmesøndag, langfredags korsvandring, Olsok, osv. Slik lokale møtepunkter er av stor betydning for å fremme vennskap og forståelse mellom kirkesamfunnene, og OKB oppmuntrer flere menigheter til å være aktive i å finne og skape slike lokale tradisjoner med andre.

Økumenikk i form av felles engasjement for viktige saker er ofte svært vellykket, og alle i

OKB oppfordres på det sterkeste til å skape flere slike arenaer. Gode eksempler på vellykkede økumeniske samarbeidsprosjekter mellom Den norske kirke og Den katolske kirke er Maria-huset i Oslo, et bo- og fellesskapstilbud for mennesker med særskilte behov. Den diakonale organisasjonen Fransiskushjelpen i Oslo er et annet eksempel. Organisasjonen er tilknyttet Den katolske kirke, men den engasjerer mennesker fra ulike trosretninger og livssyn til sammen å arbeide for å tilby gratis hjelp til mennesker som lider nød på ulikt vis. Det teologiske Menighetsfakultet og magasinet *Strek* kan også nevnes som andre viktige arenaer der økumenikken leveres ut i praksis ved at ulike konfesjonelle retninger har et felles fokus og delte interesser.

Det er et stort behov for å videreutvikle og skape lignende gode og lokale fellesprosjekter som kan fremme kjennskap og vennskap mellom kirkesamfunnene, og dermed også bidra til å bryte ned unødige skillelinjer. Sagt med avdøde pater Per Bjørn Halvorsens ord:

Den økumeniske dialog har denne åndelige dimensjon, å åpne oss for andre kristnes erfaring, å høre Kristi stemme gjennom dem, å la deres åndelige erfaring også komme oss til gode, å vokse sammen i kjærlighet. For det er viktig å ikke å glemme det som den katolske kirke lærer: For kirkens enhet kreves det to ting: enhet i tro – og det er det vi hittil har snakket om – og enhet i kjærlighet, som man kanskje ikke skal snakke så mye om, men heller leve ut. For den hellige Augustin er enheten i kjærlighet mer omfattende enn enheten i tro, slik han sier i sitt kjente utsagn: «I det som er vesentlig, enighet; i det som er uvesentlig, forskjellighet; i alle ting, kjærlighet».¹²

Kirken har en særlig utfordring med å formidle viktigheten av økumenisk engasjement til de nasjonale gruppene. Alle menigheter må derfor spesielt huske på disse gruppene når det planlegges økumeniske arrangementer, i forbindelse med Bønneuken for kristen enhet eller i andre tilfeller. Man må kontakte ledere for de ulike nasjonale gruppene og oppfordre dem til å delta for slik å vise Kirkens universalitet.

9.5. Engasjement i møte med annerledes troende

Et annet tema som ble viktig under Det annet vatikankonsil, er spørsmålet om de «annerledes troende», eller de som ikke tror på Kristus, som tilhører andre religioner eller som ikke har noen religiøs tro. Dette henger nært sammen med konsilets fokus på tros- og religionsfriheten. I dagens verden blir dette stadig mer presserende, da vi er vitne til en voksende konfronterende holdning mellom verdensreligionene. Det har til alle tider vært kamper mellom tilhengere av ulike religioner, men i vår tid har dette nye globale konsekvenser som vi ikke har vært vitne til tidligere.

Det er viktig å understreke at mens målet for det økumeniske (felleskristne) arbeidet er å skape kristen enhet i tro, handling og institusjon, er formålet med det interreligiøse arbeidet å skape større toleranse, forståelse, rettferdighet og fred.

I OKB ble *Kommisjonen for interreligiøs dialog* opprettet i november 2007. Denne kommisjonen har arbeidet med å skape kontakt med andre trossamfunn, samt å skape møtesteder og arrangementer der mennesker fra forskjellige religioner møtes. OKB vil fortsette å styrke dette engasje-

mentet, men sentralt er det forankret hos samfunnskontakten, som har det koordinerende ansvaret. Kirken er også representert i nasjonale og internasjonale interreligiøse sammenslutninger, f.eks. sitter samfunnskontakten i OKB i Samarbeidsrådet for Tros- og Livssynssamfunn, og biskopen sitter Det europeiske religionslederrådet (ECRL). På nasjonalt plan er det også en bilateral dialog gående med Det mosaiske trossamfunn.

Men også menighetene oppfordres til engasjement med og for mennesker med ulik tro. I lokalmenighetene vil nødvendigvis engasjementet for interreligiøse problemstillinger avhenge av situasjon, bl.a. nærværet av andre gudshus og den religiøse sammensetningen av befolkningen. Oppfordringen til menighetene går derfor primært ut på holdningsskapende arbeid i forkynnelse og undervisning. Skolen har som sin rolle å lære barna om de ulike religionene, og Kirken trenger derfor ikke å gjøre dette til sin oppgave. Imidlertid er det Kirkens viktige oppgave å lære dens medlemmer om nestekjærlighet, religionsfrihet, samt det viktige arbeidet for rettferdighet og fred. Bevisstheten om at vi lever i et stadig mer multireligiøst samfunn er derfor viktig å fremme i alle menigheter, også der dette ikke oppleves så presserende. Flere av skolebarna møter denne virkeligheten i sin hverdag, og det er avgjørende at Kirken kan gi dem redskaper til å møte mennesker som tenker annerledes enn Kirken, samtidig som den gir dem redskaper til å stå faste i sin kristne tro. Disse redskapene er solid kunnskap om katolsk tro og praksis, åpenhet i møte med mennesker, forståelse og respekt for at andre tenker annerledes, nestekjærlighet mot alle mennesker. Man kan i tillegg evt. starte opp en gruppe i menigheten som har dette som sitt fokusom-

råde. I slike grupper kan man f.eks. starte opp «besøk andres hellige rom» i samarbeid med grupper tilknyttet andre religioner i nærmiljøet.

Det er imidlertid også viktig at Kirken er bevisst faren for synkretisme. Nok en gang er det solid kunnskap om hva som er kristen tro og praksis som er redskapene for å bekjempe dette. Kirken i sin helhet arbeider med dette, og lokalt vil OKB også bidra til dette ved tiltak som fremmer god katekese.

10. Katolikker som bor langt fra sognekirken

Den katolske kirke i Norge har etter tilbakekomsten først og fremst vært et byfenomen. Men ettersom Kirken har vokst i antall, har det også blitt flere katolikker i distriktene. Disse har ofte langt å reise for å komme til sin sognekirke, og det er vanskelig å leve ut sin katolske tro ved jevnlig messefeiring, tilgang til sakramentene og katekese. Mange savner også et katolsk miljø der man kan bygge og vedlikeholde katolsk identitet.

For å imøtegå denne utfordringen ble det i Oslo i 2007 arrangert en samling for såkalte utkantkatolikker. Pastoralrådet i OKB besluttet deretter å sette mer fokus på katolikene som bor langt fra sognekirken, og i sin arbeidsplan for 2008-2009 vedtok de å satse spesielt på denne gruppen. Det ble dannet et prosjekt med navnet «Katolsk knoppskyting». Formålet prosjektet var at det skulle hjelpe katolikker i utkantstrøk til nettopp å leve ut sin katolske tro best mulig i den situasjonen de befinner seg i. Knoppskytings-

gruppen utarbeidet materiale til hjelp for å organisere grupper av ulik status og art.

Det er viktig at Kirken ikke glemmer katolikkene som bor i utkantstrøk mens den i byene strever med å favne om den store arbeidsinnvandringen og innvandringsveksten. Alle prester og andre som er engasjert i pastoralt arbeid må huske at Kirkens sentrum alltid er der hvor messen feires, og det er derfor misvisende å tenke på noen grupper som mer perifere enn andre grupper på bakgrunn av hvor de bor. OKB vil derfor jobbe for at det blir et tilfredsstillende messetilbud til alle katolikker i bispedømmet. I tillegg skal OKB med geistlig og faglig hjelp, samt ressurser av ulik art, støtte lekmannsprosjekter som har til hensikt å skape vekst og engasjement i mer grise-grendte strøk av bispedømmet. Biskopen og hans representanter skal også vise nærhet til utkantkatolikkene ved å komme på jevnlike besøk.

Noter

- 1 Johannes Paul II, *Novo millennio ineunte*, 3.
- 2 Vår Frue kirke i Porsgrunn er et godt eksempel på dette. Kirkebygget er inspirert av de gamle norske stavkirker, og da den ble innviet i 1899 var den et tydelig uttrykk for ønsket om å gjøre Den katolske kirke i Norge norsk, ved nettopp å hente frem Kirkens gamle historie i landet som jo enda er en del av landets felles kulturskatt.
- 3 Det annet Vatikanconsils dekret om biskopenes hyrdeverv i Kirken *Christus Dominus*, 28.10.1965, punkt 11.
- 4 Pave Johannes Paul II *Pastores dabo vobis*, apostolisk ekshortasjon promulgert 25. mars 1992, nr. 80.
- 5 Statistikken er hentet fra hjemmesiden til *Statistisk sentralbyrå*, <http://www.ssb.no/innvandring/> (21.10.2013).
- 6 Innvandrere defineres av *Integrerings- og mangfoldsdirektoratet* som «Personer født i utlandet med to utenlandsfødte foreldre».
- 7 Norskfødte personer med innvandrerforeldre er av *Integrerings- og mangfoldsdirektoratet* definert som «Personer født i Norge med to innvandrerforeldre».
- 8 Statistikken er hentet fra Orgsys.
- 9 Folketellingen i Den katolske kirke operer kun med fødeland. Det vil si at man regnes som norskfødt dersom man er født i Norge, uavhengig av foreldrenes fødeland.
- 10 Johannes Paul II, *Catechesi tradendae*, 5.
- 11 Ibid, 43.
- 12 Pater Per Bjørn Halvorsen, O.P. i et foredrag kalt *Rettferdiggjørelseslæren*, holdt i Trondheim sommeren 1998, <http://www.katolsk.no/tro/tema/ekumenikk/artikler/rettferd>.

Vedlegg 1

Pastoralplan for BARNE- OG UNGDOMSARBEID

Oslo Katolske Bispedømme

Innhold

Forord	59
Innledning.....	61
Gjennomføring og organisering i menighetene	63
Viktige hensyn i menighetens barne- og ungdomsarbeid	65
Økonomi.....	69
Hva kan OKB sentralt bidra med?.....	71
Å tenke helhetlig – ut i fra menighetens premisser	73
Praktisk oppfølging av pastoralt arbeid med barn og unge	75
De minste: 0–2 år	77
Førskolebarn: 3–5 år	79
Småskolebarn: 6–9 år	81
'Tweens: 10–12 år	83
Tenåringer: 13–15 år	85
Ungdom: 16–19 år	87
Studenter/Unge voksne: 20+	89

Utkast til pastoralplan for barne- og ungdomsarbeid i Oslo Katolske Bispedømmes menigheter er utarbeidet av en arbeidsgruppe nedsatt av biskop Bernt Eidsvig i samarbeid med PROs Arbeidsutvalg. Arbeidsgruppen består av: p. Heinz-Josef Catrein (leder), Andreas Christiansen (PRO rep. St Paul, Bergen), Thanh Nguyen (PRO rep. St Gudmund, Jessheim), Svein Arne Marcussen (PRO rep. St. Birgitta, Fredrikstad), sr. Faystyna Walczak (Elisabethsøster, PRO rep. ordensfolk), Camilla Cselenyi (OKB ansattes PRO rep.), Jardar Maatje (NUKs PRO rep.); Ståle Wilhelmsen (NUKs organisasjonskonsulent) og Marta Bivand Erdal (St Hallvard, Oslo) er arbeidsgruppens sekretærer.

Arbeidsgruppen ble nedsatt 1 mars 2008, og regner med å avslutte sitt arbeid når pastoralplan for barne- og ungdomsarbeid, godkjent av biskop Bernt Eidsvig, presenteres på PROs vårmøte 2009. Implementering og oppfølging av pastoralplanen i menigheten er utenfor arbeidsgruppens mandat.

Forord

Kjære søstre og brødre i OKBs menigheter,

Pastoralplanen for barne- og ungdomsarbeid i Oslo Katolske Bispedømmes menigheter er ikke et dokument som oppstår i et vakuum. Menighetenes erfaringer og praksis, så vel som de grep som er forsøkt fra sentralt hold, danner bakteppet for dette dokument. Særlig viktig er det å fremheve at pastoralplanen bygger på de erfaringer som er gjort i mange av OKBs menigheter, samt den enighet som kom frem på seminaret om Kirkens barne- og ungdomsarbeid, «Sammen i møte med Kristus», i 2003 om at evangelisering i dag må spille en nøkkelrolle i Kirkens innsats for og med familiene, barna og de unge.

Hensikten med pastoralplanen for barne- og ungdomsarbeid er enkel: **det er nødvendig å nedfelle et felles minimum for hva familier, barn og unge skal tilbys pastoralt i våre menigheter.** Uansett hvilken menighet i OKB man bor i, skal det være forutsigbart hva foreldre, barn og unge kan vente å møte, til tross for de enorme forskjellene mellom våre menigheter.

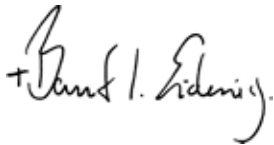
Foreldre, barn og unge kan og skal som Kirkens legfolk bidra til Kirkens pastorale tilbud. Foreldrene har et særlig ansvar for å engasjere seg, i sine egne barns trosopplæring, men også i arbeidet i menighetene. Likevel er det nødvendig at prestene, spesielt sogneprestene, tar et konkret ansvar for å sikre at det er et godt helhetlig tilbud i menigheten for og med barn og unge, fra dåpen og på vei inn i voksenlivet. **I pastoralplanen nedfelles konkrete ting som hver menighet skal gjennomføre, samt flere konkrete ting som menigheten skal vurdere om det er mulig å sette ut i livet lokalt.**

Hvorfor er det behov for en pastoralplan for menighetenes barne- og ungdomsarbeid? Å ta opp de store endringene i samfunnet vårt de siste tiår blir kanskje som en klisjé. Like fullt er det viktig å ta innover seg at barn i dag ikke lengre blir sosialisert inn i kristendommen noe annet sted enn i hjem og kirke. Det aller meste avhenger av foreldrene og familien som «huskirke». Den religiøse oppdragelsen skjer i familien. Menigheten kan og skal i denne sammenheng være støttespillere. Menighetens ansvar blir å tilrettelegge for at familiene i praksis kan fungere som gode «huskirker». Mange foreldre er seg nok ikke bevisst dette store ansvar, noe oppmøte i søndagsmessen eller oppslutning om katekesen kan være illustrasjoner på. Desto større blir Kirkens ansvar, gjennom menigheter, prester og legfolk, til å støtte familiene i deres strev for å bygge opp og opprettholde en katolsk identitet.

Det er et økt behov for trosformidling og opplæring i dag, sammenlignet med tidligere. Dagens unge lærer ikke på samme måte som før om den kristne tro i skolen. Familiene og Kirken må her ta sitt ansvar. Men det sosiale fellesskapet og gode rollemodeller må være en integrert del av Kirkens møte med barn, unge og deres foreldre. Kateketisk undervis-

ning er ikke lenger nok. Det trengs forkynnelse som formidler et personlig møte – mellom mennesker og med Kristus. Som en del av dette, er det også nødvendig å tilby barn og ungdom et katolsk fellesskap, slik at de kan sosialiseres inn i katolsk tro og praksis og oppleve katolsk fellesskap og vennskap. Fellesskapet som er så viktig i barne- og ungdomsarbeidet, innebærer også den viktige sosiale og diakonale dimensjonen, det vi kaller *caritas* – nestekjærighet. Behovet for å oppleve fellesskap med katolikker på samme alder som en selv gjelder både for barn og ungdom, og skal også gjenspeiles i menighetsfellesskapet som barna og ungdommen jo er en del av.

Kirken må våge å kalle barna og de unge til et personlig, eksistensielt møte med Gud: «Gud elsker deg!», «Gud har en plan for deg!». Med denne pastoralplanen for barne- og ungdomsarbeidet i våre menigheter håper jeg at vi kan løfte frem viktigheten av vår innsats for og med de unge. Jeg vil på det varmeste oppfordre alle menigheter til å se på hva mer som kan gjøres for at barna, de unge og deres foreldre kan få oppleve å møte den levende Gud i sin menighet!

A handwritten signature in black ink, reading "Bernt Eidsvig". The signature is written in a cursive, flowing style.

Biskop Bernt Eidsvig

Innledning

En pastoralplan kan virke noe byråkratisk. Men meningen går i en helt annen retning. Målet med å lage en slik plan, er å gi menighetene et hjelpemiddel til å finne ideer, se muligheter og oppdage metoder for å bygge opp et fruktbart tilbud for gruppen planen gjelder. Det er viktig i denne sammenhengen at Kirkens definisjon av den lokale kirken, gjelder bispedømmet. Derfor kan vi forstå en pastoralplan som en metode bispedømmet har for å hjelpe menighetslivet innenfor bispedømmet. **Oslo katolske bispedømme presenterer nå en pastoralplan for barne- og ungdomsarbeid, som skal hjelpe menighetene til å bygge opp et tilbud for menighetens barn og ungdom på deres vei til å bli voksne og selvstendige kristne.** Det enkelte barn bør på denne veien bli kjent med og forstå det kristne kall enhver mottar i dåpen. Den enkeltes liv bør bli et svar på dette kallet. Et kall som skal leves i menigheten. Det er viktig at den enkelte oppdager nødvendigheten av å tilhøre et fellesskap. Kirken er Kristi brud, det rom hvor han virker, hvor han skjenker seg til de troende i sakramentet og i fellesskapet. Allerede i dåpen blir de troende brødre og søstre i Kristus i Kirken og derfor bør barna fra de er små kunne få erfare fellesskap med andre barn. Denne erfaringen bør ledsage oppveksten og det kristne livet generelt.

Barn og ungdom bør bli kjent med de oppgaver som finnes i menigheten. De bør forstå familiens plass og rolle, ved å tilhøre en familie. Men i ungdomstiden bør de lære kallets betydning, enten det er til familieliv, eller til et ansvarlig liv i verden. Muligheten

for at Gud kan kalle dem til ordenslivet og/eller prestedømmet, bør også gjøres kjent. De bør lære om de mange tjenester i menigheten som legfolk tar på seg og som også skal forstås som kall. Blant tjenestene kan nevnes lektortjeneste, kommuniensutdeling, karitativ innsats, katekese, ledelse i menighetsrådet og mye mer.

Sogneprestene og sogneadministratorene har et særlig ansvar for å ta imot og implementere pastoralplanen i sitt sogn. Men også eventuelle kapellaner og ansvarlig legfolk vil være naturlige medspillere i realiseringen av pastoralplanen. For bispedømmet er det en utfordring ikke bare å utvikle og å initiere pastoralplaner, men også å arbeide med å sette prestene i stand til å lede dette arbeidet. Man kan her se for seg å utvikle et kurstilbud som et ledd i prestenes videreutdanning i pastorale spørsmål. I tillegg bør det også utvikles kurstilbud for legfolk. **Ungdomspresten får en nøkkelrolle som koordinator for bispedømmets oppfølging av gjennomføringen av planen i menighetene.** Menighetene sender hvert år inn skjemaet for barne- og ungdomsarbeid i menigheten til ungdomspresten. Med en gruppe medarbeidere, hvor PRO, Kateketisk Senter og NUK er representert, går han gjennom skjemaene. Målet er gjennom tilbakemeldinger å støtte menighetene i gjennomføringen av pastoralplanens ulike punkter og forslag.

En spesiell utfordring for oss gjelder forholdet mellom livet i menigheten og sjelsolesorgen i de nasjonale gruppene. Her bør

det være mulig å implementere den samme pastoralplanen og samtidig hjelpe barn og ungdom fra de ulike nasjonale grupper til å bli integrert med barn og ungdom fra andre grupper og i menigheten. Det er ikke naturlig å opprettholde et skille i lengden for barn og ungdom. De vil leve sammen i Norge uansett hvor de måtte komme fra og derfor er en så tidlig integrering som mulig viktig. Alle barn og ungdom, uansett hvilken bakgrunn de måtte ha, vil utgjøre fremtidens katolske kirke i Norge. Sammensmeltningen i et fellesskap bør forme en kirke som på en positiv måte er preget av den allsidige kulturelle bakgrunnen til medlemmene, men som samtidig er én kirke.

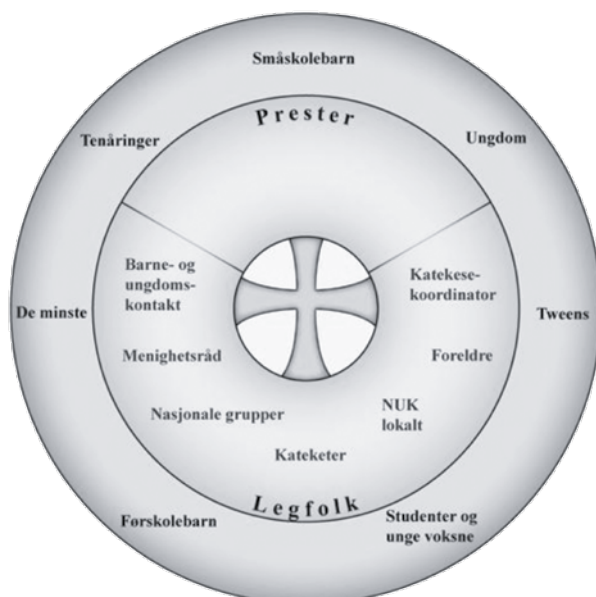
Pastoralplanen ønsker å være et virkelig hjelpemiddel for menighetene. Derfor håper vi at den blir brukt slik og inspirerer innsatsen i menigheten for barn og ungdom. Kristus sa jo «Og den som tar imot et slikt lite barn i mitt navn, tar imot meg» (Matt 18,5). I barna erkjenner vi på en særskilt måte Kristus. Å ledsage dem til å bli kjent med Kristus og hans kirke, er å føre Det glade budskapet om frelsen til nye generasjoner. Med barna vokser det frem en ny generasjon troende. Guds folk vil slik bli ført videre. Når barna blir ungdom bør de ledsages ikke bare til å holde fast ved troen, men også til å modnes i troen i takt med utviklingen i de sentrale årene av oppveksten. Slik kan de bli og forbli Kristi sanne brødre og søstre og forberedes til å ta sitt kristne ansvar i verden og være med på å føre Kirken videre inn i fremtiden.

Gjennomføring og organisering i menighetene

Organisering av et helhetlig barne- og ungdomsarbeid i menigheten

- For å oppnå målet om et godt og helhetlig pastoralt tilbud til barn og unge fra 0–25 år, er det viktig med oversikt og god organisering. **Sognepresten er hovedansvarlig både for å ha oversikt, for å gi åndelig veiledning og for en formålstjenlig organisering i menigheten.** Viktige aktører foruten sognepresten er katekesekoordinator og menighetens barne- og ungdomskontakt, samt dem som til enhver tid er involvert i å drive tilbud for og med barn og unge i menigheten: kateketer, barnekorledere, ministrantledere, ungdomsledere og så videre.

- I noen menigheter vil det fungerer godt med et barne- og ungdomsutvalg som bidrar til koordinering, og kan se hvor det er hull i menighetens barne- og ungdomsarbeid. I noen menigheter vil en ansatt barne- og ungdomsarbeid ha en slik koordinerende rolle. I andre menigheter vil sognepresten selv ha en slik rolle. Hovedpoenget er at noen har ansvar for kommunikasjon og samarbeid mellom de ulike aktørene, og at sognepresten, i samarbeid med menighetsråd og aktørene selv, setter realistiske mål for hvordan utviklingen av menighetens pastorale arbeid for og med barn og unge skal være.

Organiseringen av et helhetlig barne- og ungdomsarbeid, inkludert katekesen må være et lokalt anliggende i den enkelte menighet. Det er likevel viktig at hver menighet tenker gjennom hvordan man velger å organisere dette arbeidet på en best mulig måte. Illustrasjonen over er ment som en hjelp i forhold til å huske på viktige aktører, som vil kunne være de samme i de aller fleste menighetene våre.

Viktige hensyn i menighetens barne- og ungdomsarbeid

Menighetenes ulike størrelser og ressurser

OKBs menigheter varierer i størrelse både geografisk og i medlemstall, og dermed også i tilgang på menneskelige ressurser. Likevel har alle menigheter til felles at de har barn og unge blant sine medlemmer, og at det i dag gjøres noe for disse. Pastoralplanen for barne- og ungdomsarbeid i OKBs menigheter er tenkt som en konkret hjelp til å utvide dette tilbudet. Menighetens størrelse vil være avgjørende for hvordan man velger å organisere barne- og ungdomsarbeid og katekesen på best mulig måte, tilpasset de lokale forholdene. På grunn av de ulikhetene som finnes mellom OKBs menigheter, er det spesielt viktig at hver menighet for seg tenker nøye gjennom hvordan gode og praktiske løsninger kan finnes lokalt.

Samarbeid/forhold til foreldre

Familiene og foreldrene er nøkkelaktører for et vellykket helhetlig barne- og ungdomsarbeid. Det er i familien den første og mest grunnleggende trosformidling skjer. Med et godt samarbeid mellom familiene og hjemmene, styrkes mulighetene for å skape en katolsk identitet hos barna og de unge.

God kommunikasjon med foreldrene er en forutsetning for suksess. To konkrete tiltak kan bidra til å sikre dette er at man begynner tidlig, ved barnets dåp og oppfølging

av dåpen i barnets tidlige år. Man fortsetter med regelmessig kontakt og kommunikasjon. Det er særlig viktig å presisere foreldrenes ansvar for barnets trosopplæring og åndelige vekst, og familien som «huskirke». Foreldrene har også ansvar for å delta, for sitt eget barn, så vel som for menighetens barn for øvrig. For menighetens del er en måte å sikre kontinuerlig kommunikasjon og kontakt med foreldrene faste foreldremøter årlig i forbindelse med katekesen. Men det er også svært viktig at man begynner kontakten før barnet er fylt 6 år og begynner i katekesen.

I dagens norske samfunn er det viktig å merke seg at familiens situasjon, er annerledes enn for noen tiår siden. I mange familier arbeider begge foreldre, ofte fulltid. Det vil si at mange foreldre ønsker å bruke sin fritid sammen med barna. Derfor er det nødvendig å tenke gjennom hvordan menigheten henvender seg til familiene på en ny måte. En praktisk konsekvens av dette kan være at man forsøker å organisere menighetens katekese til én lørdag i måneden, slik at familier med flere barn kan tilbringe resterende lørdager i fellesskap. En annen konsekvens kan være at man forsøker å benytte denne muligheten til i større grad å inkludere flere av foreldrene som frivillige i menigheten, som kateketer eller til andre oppgaver.

Mangfold av ulike nasjonale bakgrunner i menighetene

De fleste barn i den katolske kirke i Norge er født og oppvokst i Norge, og snakker dermed norsk flytende. Likevel er det viktig å være oppmerksom på at det også kommer katolske barn til Norge, som for en periode ikke vil forstå norsk. Dette kan være barn av asylsøkere eller arbeidsinnvandrere.

Samtidig er det også slik at de fleste katolske barn i Norge har en eller to foreldre som ikke har norsk bakgrunn i utgangspunktet. For oss som Kirke er dette en stor rikdom, som vi kanskje kan bli enda flinkere til å nyttegjøre oss av. Det kan også være utfordringer knyttet til dette, som er verdt å tenke gjennom og snakke med foreldre med bakgrunn fra andre land om. Dette kan dreie seg om alt fra gode erfaringer fra andre land, til kulturelle forskjeller som kan gjøre seg gjeldende også i Kirkelige sammenhenger, og hvordan man må forholde seg til disse.

I den katolske kirke i Norge har vi flere større etablerte nasjonale grupper, som er aktive i mange av våre menigheter. Blant de største og mest aktive er vietnameserne, polakkene, tamilene, filippinerne og de spansktalende. Det er viktig at man etterstreber godt samarbeid, og har fokus på enhet og fellesskap i menigheten, på tvers av nasjonale skillelinjer.

Forhold til den etablerte katekesen

Den etablerte katekesen fungerer i mange menigheter godt, og kan være en god rygggrad for et helhetlig barne- og ungdomsarbeid. Men man må se klart og tydelig at katekesen er et meget viktig, men ikke det

eneste elementet, i barne- og ungdomsarbeidet.

Den etablerte katekesen har sitt fokus på trosopplæring, hvor kunnskap om troen ofte står sterkt. I dagens Norge er dette svært viktig – kunnskap om troen og Kirken er noe barn og unge må få tilgang til. Samtidig betyr det at aktiviteter som støtte opp om katekesen og supplerer denne, bør ha et sterkere fokus både på det sosiale og på katolsk fromhet og trosliv i hverdagen. Til sammen vil et gjennomtenkt pastoralt tilbud til barn og unge danne en helhet som er gjensidig komplimenterende, hvor alle de viktige dimensjonene i trosformidlingen ivaretas.

Et godt og helhetlig barne- og ungdomsarbeid må begynne rett etter dåpen og fortsette inn i voksenlivet. Trosopplæringen, i form av den etablerte katekesen, er en integrert del av dette, men ikke alt. Menigheten må ta stilling til hvordan den etablerte katekesen lokalt bedre kan integreres i en helhetlig pastoral satsning for og med barn, unge og deres foreldre.

Ungdom/voksne

Ungdom kan organisere mange aktiviteter, både for seg selv og for barn. Men det er nødvendig med voksne støttespillere. De voksne støttespillerne kan for eksempel stille opp med praktisk hjelp, være tilgjengelig og hjelpe til med mer krevende oppgaver. Hovedansvaret for barne- og ungdomsaktivitetene i menigheten skal ikke hvile på ungdom.

Frivillige/ansatte

I de fleste av OKBs menigheter vil det meste eller alt av barne- og ungdomsarbeid skje på frivillig basis. Det er derfor viktig at menigheten ser på hvordan man ivaretar sine frivillige, enten disse er voksne eller ungdom. Samtidig er det bra med en større satsing på lønnede medarbeidere som et supplement til frivillige. Disse kan jobbe med både familier, barn og ungdom. Mindre menigheter kan vurdere regionalt samarbeid, eventuelt deltidsansatte. En voksen ansatt kan sikre kontinuitet og profesjonell organisering av barne- og ungdomsarbeidet. Dersom menigheten har en slik ansatt, eller vurderer dette, er det viktig å nedsette konkrete instruksjoner for den ansatte.

Kommunikasjon

Foreldremøter i forbindelse med katekesen er flittig nevnt i pastoralplanen. I mange menigheter vil det være naturlig å kombinere foreldremøter for ulike aldersgrupper/klassestrinn. Selv om man opplever at få foreldre kommer, og de som kommer er dem man allerede kjenner, bør man opprettholde initiativet for å få kontakt med foreldrene. Det er helt nødvendig for kateketer, så vel som for andre involverte i barne- og ungdomsarbeidet i menigheten, å kjenne til de familiære forhold barn og unge som deltar lever under. For å kunne kommunisere med barna og de unge i den virkeligheten de lever i, er det nødvendig å kjenne til den. Menigheten må selv vurdere hvordan man eventuelt deler informasjon av denne typen med de relevante aktørene, for eksempel informasjon om barn som blir tatt hånd om av barnevernet, barn som har kriminelt rulleblad eller noe så vanlig i dagens Norge som at barnet bor delvis hos mor og delvis

hos far og at man må operere med to sett adresser og telefonnumre til foresatte.

Kommunikasjon med foreldrene og de unge selv er ofte en stor utfordring for menighetene. De fleste menigheter benytter brev, muntlig og skriftlig kunngjøring i og rundt messen, samt oppslag på tavle. Dette er sannsynligvis kommunikasjonsformer det er fornuftig å fortsette med. Foruten dette bør man vurdere i hvilke sammenhenger man også kan benytte e-post og sms. Særlig i forhold til konfirmantundervisning og ungdomsarbeid bør sms-utsendelse vurderes sterkt. Ved bruk av e-post, vær oppmerksom på at ikke alle har e-post, og at noen sjekker denne svært sjelden. Personlig kontakt viser seg, uansett kommunikasjonsmiddel, å være det mest effektive. Menigheten bør se på hvordan man kan styrke personlig kommunikasjon med foreldre, barn og unge som deltar i menighetens barne- og ungdomsarbeid. Kanskje en telefonrunde i ny og ne er mulig? Eller sms-utsendelse til bestemte aktiviteter?

Økonomi

Barne- og ungdomsarbeidet og katekesen koster penger. Pastoralplanen legger også opp til aktiviteter som vil utgjøre nye utgifter for menighetene. Disse utgiftene må selvfølgelig kunne dekkes på en fornuftig måte. Det anbefales at man vurderer ekstrakollekt i menighetens høymesse i forbindelse med for eksempel 4-årsbok, samt utdeling av annet materiell. Alternativt kan man også vurdere om inntekter fra kirkekaffe kan øremerkes slike tiltak på bestemte søndager, eller man kan organisere loddsalg eller lignende under kirkekaffen for å skaffe penger.

De fleste menigheter har per i dag også noe foreldrebetaling i forbindelse med katekesen. Det er trolig mulig å satse enda mer på foreldrebetaling og/eller foreldreinnsats i forbindelse med menighetenes barne- og ungdomsarbeid og katekese. I alle andre sammenhenger hvor barn er aktive forventes det at foreldrene stiller opp. Kanskje vil foreldrene også stille opp i menigheten, dersom de blir bedt om det på en konkret måte?

NUK medlemskap organisert via katekesen, med frivillig individuell innmelding og med «katekeselag», er en god måte å styrke både sentralt og lokalt barne- og ungdomsarbeid i OKB på. Flere menigheter har allerede innmelding i NUK via katekesen. En slik ordning innebærer at hvert barn i katekesen betaler 100 kroner i NUK medlemskap for eksempel som en del av katekeseavgiften. Av disse 100 kronene får laget barnet er registrert i 50 kroner

tilbake fra NUK. Foruten dette beløpet får hvert lokallag i NUK også et beløp, de siste årene omkring 8000–9000 kr pr år til bruk i forbindelse med sine aktiviteter. For mer informasjon om innmelding i NUK via katekesen og lokallag i NUK, ta kontakt med NUK.

Mange kommuner og fylker har også egne støtteordninger for aktiviteter for og med barn og unge. Noen har også særordninger i forhold til aktiviteter som spesielt inkluderer barn med minoritetsbakgrunn. Her må menigheten selv undersøke hva som finnes av offentlige midler man kan søke på i egen kommune.

Pastoralplanen legger opp til noen utgifter

- Utsending av kort for å markere årsdag for dåpen barnets 3 første leveår
- Utdeling av barnebibel til 4-åringer
- Utdeling av katolsk barnemessebok til 1. klassinger
- Utdeling av katolsk barnebønnebok til 6. klassinger

Det foreslås i utgangspunktet at man som menighet forsøker å få dekket utgiftene til dette gjennom for eksempel kollekt eller ekstrakollekter, eventuelt på kirkekaffen. Alternativt er det kanskje mulig å benytte noen penger fra katekeseavgiften, for eksempel for 6. klassinger, eller fra andre

pengen menigheten måtte ha til barne- og ungdomsarbeid.

For at utgiftene ikke skal bli høyere enn nødvendig for menighetene arbeides det fra OKBs side med muligheten for å gi ut en barnebibel spesielt til dette formål, samt trykking av en enkel katolsk barnemessebok og tilsvarende enkel katolsk barnebønnebok, utgitt på St Olav forlag. Kort til dåpsdag kan bestilles fra det Kateketiske senter.

Et sentralt fokus bør, til tross for økonomiske utfordringer, være følgende: Hvert barn i menigheten vil motta oppmerksomheter fra menigheten i løpet av sin barndom som vil kunne styrke barnets tro og tilknytning til sin menighet. Disse oppmerksomhetene vil også være til stor hjelp for foreldrene med deres ansvar som trosformidlere.

Hva kan OKB sentralt bidra med?

OKB ønsker å støtte opp menighetenes pastorale innsats på en så konkret måte som mulig. Den ene siden av dette er hva de sentrale aktørene her kan bidra med. Den andre siden er hva man også utover dette kan få til. OKB satses, gjennom både det Kateketiske senter og St Olav forlag på å få utgitt mer katolsk litteratur for barn og unge i tiden som kommer. OKB ønsker også på andre måter å imøtekomme de konkrete behov som måtte finnes i forhold til å styrke katekese og barne- og ungdomsarbeid i menighetene, enten dette gjelder materiell, opplæring, eller andre ting.

For å kunne følge opp menighetenes innsats med å planlegge sitt pastorale tilbud for barn og unge på en mer helhetlig måte gir man i OKB sentralt ungdomspresten, sammen med en liten arbeidsgruppe, ansvar for denne oppfølgingen. Både NUK og det Kateketiske senter vil også være med i arbeidsgruppen. Ungdomspresten og hans arbeidsgruppe vil hver vår ta kontakt med menighetene og be om å få tilsendt menighetens pastoralplan for barne- og ungdomsarbeid for kommende skoleår. Skjemaene skal sendes til OKB v/ungdomsprest innen 1. juni, e-post eller vanlig post kan benyttes. Menighetene kan benytte skjema på neste side, eller eget oppsett. Poenget er å holde dette så enkelt som mulig, slik at ikke skjemaet i seg selv skaper noe merarbeid. Arbeidsgruppen vil lese hver menighets skjemaer, samt de spørsmål og kommentarer som måtte komme inn nøye. Arbeidsgruppen vil svare hver menighet individuelt. Dersom menigheten føler på

bestemte utfordringer, eller savner konkrete hjelpemidler, kan dette også tas med, slik at man kan forsøke å bistå menigheten fra sentralt hold. Ungdomspresten vil også innkalle til et møte i OKB, hvor biskopen, samt andre relevante aktører orienteres om status for barne- og ungdomsarbeidet rundt om i menighetene.

Hvert 4. år vil man revidere pastoralplandokumentet, i tråd med de tilbakemeldinger som kommer inn. Første revidering vil skje høsten 2010. Man vil også avholde et seminar med fokus på menighetens pastorale arbeid for og med barn og unge. Seminarets konkrete fokus og organisering vil variere i takt med de ønsker og behov som måtte finnes. Det første seminaret vil finne sted allerede tidlig på høsten 2010.

Det Kateketiske senter

- Det Kateketiske senter følger opp katekesen i menigheten for biskopen i OKB. Foruten produksjon av materiell og kurs for kateketer, arbeider Kateketisk senter med alle ting som kan bidra positivt til en god og helhetlig katekese i menighetene. Det Kateketiske senter er i så måte et naturlig sted å henvende seg for ressurser knyttet til katekesen. Se www.katekese.no.

OKBs Familiesenter

- OKBs Familiesenter arbeider både med Ekteskapsforberedelseskurset som de har utarbeidet til bruk i menighetene, og med spørsmål som vedrører katolske familiers liv i Norge. Familiesenteret bruker mye ressurser på kontakt med enkeltpersoner, og på ulike prosjekter. De siste årene har dette vært bl.a. i forhold til den nye ekteskapsloven i Norge, samt utarbeidelse av et nytt opplegg for ungdom om seksualitet.

Norges Unge Katolikker

- Norges Unge Katolikker (NUK) er Kirkens barne- og ungdomsorganisasjon. OKB benytter seg i stor grad av NUKs sentrale arrangementer, leirer, ledertrening, 18+-helger og lignende, som en del av bispedømmets pastorale tilbud til sine ungdommer, og mange barne- og ungdomsgrupper i OKB er også lokallag i NUK. I praksis fungerer NUKs grupper i mange menigheter som menighetens barne- og ungdomsarbeid, ved siden av katekesen.
- NUK sentralt består av et sekretariat med to ansatte legfolk, samt landsungdomspresten. NUK sentralt har derfor begrenset mulighet til å bidra til menighetens barne- og ungdomsarbeid på en helhetlig måte, men NUKs menneskelige ressurser kan benyttes av menighetene i konkrete sammenhenger. Ønsker man hjelp til å starte opp en bestemt aktivitet, organisere en

helg eller lignende er det mulig å kontakte NUK og be om konkret hjelp med dette. NUK kan også bidra med å fremskaffe materiell til bruk i konkrete sammenhenger, basert på tidligere erfaringer.

- NUK baserer seg på medlemskap, hvor medlemmene individuelt betaler medlemskontingent. Dette gir dem følgende blader årlig: *Arken*, 0–12 år, *Q-Katolsk ungdom*, 13–18 år og *Credimus*, 19–35 år. Medlemskap gir også redusert pris på NUKs barne- og ungdomsleire og andre arrangementer, og bidrar for øvrig til Kirkens barne- og ungdomsarbeid.
- Flere menigheter har de siste årene innført innmelding i NUK i forbindelse med katekesen. Innmelding i NUK er alltid frivillig og skjer på individuelt basis. Medlemskap i NUK kan gi menigheten både organisatoriske og økonomiske fordeler, samtidig som medlemskapet gir den enkelte fordeler som NUK medlem på leire og arrangementer, samt at alle medlemmer får tilsendt et av NUKs blader fire ganger pr år. Ta kontakt med NUK for mer informasjon om dette. Se www.nuk.no.

Å tenke helhetlig – ut i fra menighetens premisser

Pastoralplan for barne- og ungdomsarbeid i OKBs menigheter skal være et redskap til hjelp for menighetenes pastorale innsats. Siden menighetene i OKB er så forskjellige er det nødvendig å tenke helhetlig på barne- og ungdomsarbeidet ut i fra de premisser som gjelder i den enkelte menighet. Dette gjelder også i forhold til alle de konkrete aktiviteter og tiltak som er inkludert i pastoralplanen. Det er mulig å få til mye, nettopp i små menigheter! Men hvordan dette gjøres, hvor ofte, og hva man kombinerer – det må være opp til en lokal vurdering. Under er noen eksempler på aktiviteter som er inkludert i pastoralplanen som vil være aldersblandet i alle menigheter.

Ordets liturgi for barn, eller søndagskolen som det også kalles, er inkludert i pastoralplanen. Ordets liturgi for barn er en ordening som finnes i flere menigheter i OKB, hvor barn får formidlet ordets liturgi, særlig dagens evangelium, på en måte som er spesielt tilrettelagt for dem. Barna går derfor ikke «ut av messen» selv om de er ute av kirkerommet mellom 1. lesning og Credo. OKB har i 2008 gitt ut retningslinjer for Ordets liturgi for barn, og det finnes katolske opplegg på norsk for gratis nedlasting, for hver søndag, på www.katekese.no. Som det slås fast i retningslinjene er det svært viktig at ethvert tilbud om Ordets liturgi for barn kvalitetssikres. Dette skal ikke være barnepass for at de voksne skal få fred inne i kirkerommet. I pastoralplanen er Ordets liturgi for barn nevnt i de yngste aldersgruppene. Tanken er at man har én søndagsskole, som sikter seg inn mot de

barna i menigheten som deltar i denne. Ofte vil det være 4–6 åringer som utgjør tyngdepunktet i søndagsskolen, men også de som er noe yngre og noe eldre har stor glede av tilbudet.

Ministrantarbeid er en tjeneste barn og unge gjør i sine menigheter, på tvers av aldersgrupper. I pastoralplanen er ministrantarbeid nevnt i aldersgruppene etter 1. Kommunionsalder. Hvordan menighetene legger opp ministrantarbeidet, rekruttering, katekese og sosiale aktiviteter er per i dag opp til prestene iden enkelte menighet.

I pastoralplanen er det hyppig foreslått **barnegrupper og ungdomsgrupper**, utover den vanlige katekesen. Her er det viktig å presisere at tanken er at man kombinere aktiviteter for barn og unge i ulike aldersgrupper, utenom den vanlige katekesen. Kanskje er én «happening» per år det man realistisk sett kan satse på? Kanskje i form av en sosial avslutningshelg på katekeseåret? Kanskje er det mulig å få til noe en gang pr halvår, kanskje oftere. Pastoralplanens poeng er i alle fall at menighetene bes om å prøve å få til noe, minst én gang i året, for barn og unge utenom selve katekesen. Hva, hvordan og for hvem helt konkret, det er opp til menighetene selv å finne ut av. De lokale premisene må her være avgjørende.

Barnekor nevnes i pastoralplanen. Dette er tatt med fordi flere menigheter i OKB har godt fungerende barnekor – ta kontakt med for eksempel St Olav menighet, Oslo eller St Paul menighet, Bergen. Dette er trolig

lettere å få til i de større menighetene, men sikkert også mulig i flere andre menigheter. Også barnekorene preges av at dette ofte er aldersblandet aktivitet, selv om korene også kan ha adskilt øvingstid for de ulike aldersgruppene. Det bør her også nevnes at slike kor etter hvert kan bli **ungdomskor**.

Adventsaksjonen, solidaritetsaksjonen som Norges Unge Katolikker arrangerer hver Advent, til inntekt for ett av Caritas Norges bistandsprosjekter, er også en aldersblandet aktivitet i mange menigheter. Ofte er det ungdomslagene som har ansvar for adventsaksjonen, men det er også mange barn som er med. I noen menigheter engasjerer man også katekesen i Adventaksjonen, enten det er med bøssebæring, eller på andre måter. Adventsaksjonen er en unik måte for barn og unge i menigheten, med de voksnes støtte, å engasjere seg for en litt bedre verden.

Praktisk oppfølging av pastoralt arbeid med barn og unge

Pastoralplanen for barne- og ungdomsarbeid er tenkt som et arbeidsdokument. Derfor er det inndelinger etter aldersgrupper, for å gjøre arbeidet med å finne relevante idéer i hver enkelt menighet så enkelt som mulig.

Det forventes at hver enkelt menighet, ved et samarbeid mellom sogneprest og kapellaner, menighetsråd og kateketer, menighetens barne- og ungdomskontakt, barne- og ungdomsledere og interesserte legfolk, utarbeider en lokalt tilpasset pastoralplan for barne- og ungdomsarbeidet, inkludert katekesen. I menighetens plan er det viktig å få frem hva som allerede fungerer på en tilfredsstillende måte, hvilke aldersgrupper og tilbud man ønsker å satse på i første omgang, og hvilke aldersgrupper og tilbud man ønsker å prioritere mer på lengre sikt. Menighetens plan for dette arbeidet bør gjøres skriftlig og være tilgjengelig for dem som arbeider med barn og unge i menigheten. **Det kan også være en fordel**

om planen offentliggjøres, slik at den også er tilgjengelig for foreldre og andre i menigheten. Det er også viktig at sogneprest og menighetsråd følger opp at planlagt økt innsats i forhold til bestemte aldersgrupper og tilbud gjennomføres innenfor de tidsrammer man blir enige om.

Pastoralplanen er delt inn etter aldersgrupper. For hver aldersgruppe er det nedfelt hvilke tiltak som ansees som nødvendige: «Menigheter i OKB skal tilby følgende:» og hvilke tiltak «Menigheter i OKB skal vurdere om de kan tilby følgende:». Menighetens plan for barne- og ungdomsarbeid skal gjenspeile dette. *Bruk gjerne skjemaet under til gjennomgang og planlegging i menigheten – En tosidert utgave av skjemaet, som vil være enklere i bruk, følger med pastoralplanen.*

Frist for innsending av tilbakemeldingsskjema 1. juni hvert år – fra og med 2009

	Hva gjør vi i dag?	Ansvar:	Nye målsetninger for 2008/09:	Ansvar:
De minste: 0–2 år				
Førskolebarn: 3–5 år				
Småskolebarn: 6–9 år				
Tweens: 10–12 år				
Tenåringer: 13–15 år				
Ungdom: 16–19 år				
Unge voksne og studenter: 20+ år				

Menigheten bes også om å reflektere over følgende spørsmål i sin tilbakemelding til OKB:

1. Hvordan når dere ut med informasjon til foreldre, barn og unge?
2. Hva slags samarbeid har dere med foreldrene? Hvordan er de involvert?
3. Hvilke ressurser/materiell trengs til barne- og ungdomsarbeidet og katekesen i din menighet?
Hva helt konkret er det dere mangler av materiell for å kunne gjøre det som dere ønsker?
4. Andre ting menigheten ønsker å be om hjelp til fra OKB sentralt, for eksempel kurs, opplæring eller annet?

De minste: 0–2 år

Aldersgruppen 0–2 år består av barn på veldig ulike utviklingsstadier, i forhold til fysisk utvikling, så vel som språklig utvikling. De fleste barn døpes en gang i løpet av det første halvåret. Allerede som babyer kan barna få positive opplevelser i Kirken, og et godt grunnlag for videre trosformidling kan legges. Foreldrene er spesielt viktige for denne aldersgruppen, og ofte kan denne småbarnsperioden være en tid hvor foreldrene på den ene siden føler på tidspress, men samtidig er svært mottakelige for alle tilbud som gir noe godt til deres barn. Alle foreldre ønsker det beste for sine barn, og her kan Kirken også stille opp med gode tilbud i katolsk regi. Dersom foreldrene slutter å gå i Kirken, eller eventuelt ikke begynner med det i denne perioden, er det lite trolig at de vil begynne å gå regelmessig i søndagsmessen når barna er blitt eldre, generelt sett.

Trosformidling til aldersgruppen 0–2 år bør være todelt; på den ene siden bør det være fokus på kommunikasjon og dialog med foreldre om å legge gode vaner for barnet helt fra begynnelsen av, mens man på den andre siden helt fra begynnelsen også forsøker å inkludere barna selv i trosformidlingen.

Menigheter i OKB skal tilby følgende:

- **Dåpssamtale.** Foreldre som ønsker at barna deres skal motta dåpens sakrament skal gjennomføre minst én samtale med prest i menigheten, hvor dåpens betydning

og foreldrenes ansvar tas opp. Det anbefales at menighetene selger boken «Døpt – hva nå?», som kan kjøpes av Kateketisk Senter, i forbindelse med dåpssamtalene.

- **Markering av dåpsdager.** Menighetene skal sende kort som er utarbeidet av *Kateketisk senter* til dåpsbarn omkring 1-års-, 2-års- og 3-årsdagen for dåpen. Utending kan skje samlet.

- **Småbarnsvennlig menighet.** Menighetene skal markere at de ønsker å være småbarnsvennlige. Dette må gjøres på den måten det er mulig på i praksis ut i fra lokale forhold. Punkter å ta stilling til er, hvor kan vogner parkeres, hvor er det mulig å amme et barn, finnes det et stellebord i menighetens lokaler, finnes det et rom hvor foreldre under messen kan ta med spedbarn som skriker.

- **TrippTrapp – katolsk versjon.** Menigheten skal informere foreldre som skal døpe sitt barn om medlemskap i dåpsklubben TrippTrapp – katolsk versjon. Informasjonsfolder fås ved henvendelse til Kateketisk Senter.

Menigheter i OKB skal vurdere om følgende kan tilbys:

- **Ordets liturgi for barn – søndagsskole/evangelieforklaring.** Menighetene skal vurdere om man kan ha søndagsskole/evangelieforklaring, det vil si Ordets liturgi for barn, i høymessen. Også for aldersgruppen 0–2 år kan dette bidra til at foreldre og barn går mer regelmessig i messen, da det gir foreldre og barn et konkret tilbud som

kan gjøre dette enklere å få til. Det er utarbeidet retningslinjer for Ordets liturgi for barn i OKB, se www.katekese.no.

- **Dåpstreff.** Menighetene skal vurdere om man kan gjennomføre årlige/halvårlige dåpstreff hvor barn og deres foreldre inviteres til et treff spesielt for dem i menigheten. Henholdsvis for barn døpt i fjor, året før og så videre. Opplegg og innhold i dåpstreff tilpasses lokale behov og muligheter. Målsetningen bør være et tilbud til barna og deres foreldre på månedlig basis.

- **Baby- og småbarnstreff.** Menigheter skal vurdere om det kan være aktuelt å ha treff eller «åpen barnehage» for foreldre som er hjemme med småbarn. Slike tilbud er ofte populære, og kan med fordel drives av frivillige i målgruppen, dersom slike kan påta seg dette. Slike tilbud kan være ukentlige, eller månedlige, eller med sporadiske, alt etter hva som er lokalt mulig. Babysang er også et populært tilbud i regi av mange kristne menigheter i Norge.

- **Døpt – hva nå?** Menigheter skal vurdere om kan informere om, eller tilby salg av, boken «Døpt – hva nå?» utgitt av det Kateketiske senter.

Førskolebarn: 3–5 år

Denne aldersgruppen har ingen «store» kirkelige handlinger, men for barna er det en periode med store forandringer – spesielt i egen bevisstgjøring, nysgjerrighet og vitebegjær. Barna utforsker omgivelsene og sammenhenger, og de tenker, funderer og trekker egne slutninger. Barna har i økende grad evne til å lære sanger, til å huske og kunne gjenfortelle historier – forutsetningen er dermed gode for å begynne med trosopplæring og gi barna et personlig forhold til Gud og Kirken.

Trosformidlingen til denne aldersgruppen er en videreføring av det som skjer i den yngste aldersgruppen. Det finnes førskolelærere i mange menigheter som er spesielt utdannet i forhold til kommunikasjon og formidling til denne aldersgruppen, samtidig er ofte engasjerte foreldre velegnet til innsats med barn i denne aldersgruppen.

Menigheter i OKB skal tilby følgende:

- **Ordets liturgi for barn – søndagsskole/evangelieforklaring.** Menigheten bør vurdere om man kan ha søndagsskole/evangelieforklaring, det vil si Ordets liturgi for barn, i høymessen. For aldersgruppen 3–5 år er dette spesielt viktig, da barna er for små til å kunne konsentrere seg om Ordets liturgi i menighetens fellesskap, samtidig som de er store nok til å kunne ha utbytte av et tilpasset opplegg. Dette kan bidra til at foreldre og barn går mer

regelmessig i messen, da det gir foreldre og barn et konkret tilbud som kan gjøre dette enklere å få til. Det er utarbeidet retningslinjer for Ordets liturgi for barn i OKB, se www.katekese.no. Det trenger ikke være noe mål å ha flere aldersdifferensierte Ordets liturgi for barn; det kan gjerne være en elles ordning for alle.

- **4-årsmarkering i Kirken med utdeling av Barnebibel.** En festmesse for 4-åringer og deres familier med utdeling av barnebibler, eventuelt annet materiale som kors, rosenkrans eller lignende, til hvert barn under Kirkekaffen. 4-årsmarkeringen vil bidra til å knytte barna og familiene tettere til menigheten på et tidlig tidspunkt. Det foreslås å finansiere materiellet ved kollekt.
- **Treff for foreldre og barn.** Det skal være en målsetning for menigheten å ha et fast månedlig tilbud til barna, med eller uten foreldre. Dersom dette ikke er mulig månedlig, er det kanskje mulig halv-årlig/årlig.

Menigheter i OKB skal vurdere om følgende kan tilbys:

- **Barnegruppe.** Menigheter skal vurdere hvorvidt det er mulig å tilby barnegruppe for barn allerede fra de er små, gjerne parallelt med at det foregår katekese i menig-

heten. For barna i denne aldersgruppen er det viktig å få et fast tilbud i Kirken, og bli kjent med andre barn i menigheten. En slik barnegruppe kan inkludere aktiviteter knyttet til forming, maling, tegning og lignende, drama aktiviteter, sang og musikk, fysisk aktivitet og lek, og gjennom disse også forsøke å formidle troen til barna.

- **Familiehelger.** Menigheten skal vurdere om det er mulig å arrangere familiehelg for og med familier med barn i denne aldersgruppen.
- **Familiemesser/barnemesser.** Menigheten skal vurdere hvordan man kan inkludere barn best mulig i messene og liturgien. I noen menigheter fungerer det godt med egne barnemesser, i andre menigheter har man familiemesser i Høymessen. Uansett lokal løsning skal man se på hvordan man inkluderer barna i messen, for eksempel gjennom offertorieprosjon, inkludering av barnesalmer, at barna oppfordres til å komme frem og motta velsignelsen ved kommuni-
onsutdelingen.

Småskolebarn: 6–9 år

Denne aldersgruppen strekker seg fra 1. klasse til og med 1. Kommunion. Barn i alderen 6 til 9 år utvikler seg raskt, og spennet i modning og ferdigheter er stort innenfor et gitt årstrinn. Man kan ikke regne med at barna kan lese og skrive når de er 6 år, selv om noen kanskje allerede kan det. Barna er nysgjerrige og ofte interesserte i å lære nye ting, både i praksis og mer teoretisk, når dette legges til rette for dem. Katekesen starter for barn enten i 1. eller 2. klasse i de fleste menigheter, og man har 1. Kommunion forberedelser i og mottar sakramentet i 3. klasse. Siden 1. Kommunion for de fleste katolske familier er helt grunnleggende, er det svært viktig å benytte denne anledningen til kontakt med familiene og med barna. Gjennom forberedelsene til å motta 1. Kommunionen dannes grunnlaget for det videre trosopplæringsarbeidet for barna. Menighetene må særlig se på hva som kan gjøres for å hindre frafall i katekesen etter 1. Kommunion. Kanskje er et bredere tilbud, utover den etablerte katekesen, et nødvendig supplement for å bidra til at barna, og foreldrene, fortsetter et aktivt menighetsliv også i de kommende viktige årene. I aldersgruppen 6–9 år er foreldrene fortsatt nøkkelpersoner i forhold til om barna i praksis kan komme til Kirken og til aktiviteter i menigheten. Samarbeid og kommunikasjon med foreldrene er dermed avgjørende.

Menigheter i OKB skal tilby følgende:

- **Katekese for barn fra og med 1. klasse, eller 2. klasse, tilpasset**

- lokale forhold. Det er viktig at menighetene tilbyr katekese til barn fra de begynner på skolen.
- **Skolestartmarkering for 6-åringene med fokus på å lære om messen.** Alle 6-åringene og deres foreldre inviteres til Kirken på en lørdag. Presten forteller 6-åringene om messens gang inne i Kirkerommet. Utdeling av katolsk messebok for barn, markeringen bør avsluttes med en sosial del.
- **Foreldremøte for foreldre med barn som skal begynne i 1. klasse. Deretter årlige foreldremøter.** Kontakten med foreldrene er avgjørende for barnas mulighet til å vokse i troen. Det er viktig både å understreke deres ansvar og å gi dem støtte og praktiske råd i forhold til for eksempel tilgjengelig kristent materiell og annet som hjelpe foreldrene å realisere «huskirken».
- **Forberedelser til 1. Kommunion.** Forberedelsene inngår i katekesen og er den mest sentrale delen av menighetens kontakt med denne aldersgruppen.
- **Barnegruppe/treff for foreldre og barn.** Det bør være en målsetning for menigheten å ha et fast månedlig tilbud til barna, med eller uten foreldre. Dersom dette ikke er mulig månedlig, er det kanskje mulig halvårlig/årlig – som et supplement og i samarbeid til katekesen.

- **Informasjon om NUKs sommerleire.** Må gjøres tilgjengelig for barn i menigheten.

Menigheter i OKB skal vurdere om følgende kan tilbys:

- **Ordets liturgi for barn – søndagsskole/evangelieforklaring.** Menighetene skal vurdere om man kan ha søndagsskole/evangelieforklaring, det vil si Ordets liturgi for barn, i høymessen. Det er utarbeidet retningslinjer for Ordets liturgi for barn i OKB, se www.katekese.no. Barn som har gått til 1. Kommunion kan godt delta i messen i sin helhet i kirkerommet.
- **Halvårlig familiesamling for familier med barn i 1.–3. klasse.** I store menigheter kan dette gjøres delt opp etter år. Samlingene kan gjerne arrangeres som **Familiehelger.**
- **Markering av 1. Kommunionen i menigheten.** Hvis mulig bør man i forbindelse med 1. Kommunionen ha en fellesmarkering i menigheten, hvor menigheten sammen feirer barna.
- **Barnegrupper/barnekor.** For denne aldersgruppen kan tilrettelagte tilbud i menigheten være aktuelle. Menigheten kan vurdere om man kan ha et «familiekor», hvor både foreldre og barn deltar sammen.

'Tweens: 10–12 år

Aldersgruppen 10–12 år har fått økt oppmerksomhet de siste årene fordi mange opplever at barna blir eldre forttere. Derfor bruker noen begrepet *'tweens* om aldersgruppen – de er mellom barn og ungdom. De går på mellomtrinnet på skolen, men mange hevder at ungdomskulturen gjør inntreden nettopp i denne aldersgruppen. Likevel er disse barna unge, og trosformidlingen må tilpasses dette. I menighetenes katekese opplever man ofte et frafall av barna i denne aldersgruppen, fordi det er mellom 1. Kommunion og fermingens sakramenter. Dette er svært uheldig, da grunnlaget for forberedelsene til fermingens sakrament legges i disse viktige årene. Sosiale bånd til jevnaldrende i Kirken er avgjørende for at barna trives i Kirken, og selv ønsker å gå i Kirken. Et godt grunnlag for ungdomsårene må legges når barna er 10–12 år. Målet for trosformidlingen må være å hjelpe barna å vokse med sin tro, i det de lærer stadig mer på skolen. Deres nysgjerrighet om troen og Kirken må møtes på en gjennomtenkt måte, og ikke bare i «skoleformat». For en del barn vil kritiske spørsmål til troen og Kirken dukke opp i denne perioden.

Menigheter i OKB skal tilby følgende:

- **Messer for barn i alderen 10–12 år.** Menigheten skal se på hvordan man kan inkludere barna i denne aldersgruppen i messen. En årlig messe spesielt for 10–12-åring er en mulighet, med påfølgende sosiale aktiviteter. Dette bør komme i tillegg til messer i forbindelse med katekesen.
- **Katekese.** Det tilbys katekese til barn mellom 10–12 år.
- **Foreldremøter årlig.** Kontakten med foreldrene er fortsatt avgjørende for barnas mulighet til å vokse i troen – menigheten må derfor etterstrebe jevn og god kontakt og kommunikasjon med foreldrene.
- **Utdeling av katolsk bønnebok til 6.-klassinger.** Alle 6.-klassinger inviteres til en Høymesse hvor de personlig får utdelt en katolsk bønnebok av presten, for eksempel Den lille katolske bønneboken eller «I ditt nærvær», kontakt *Kateketisk senter*. På kirkekaffen er det spesielt fokus på 6.-klassingene, gjerne med en sosial aktivitet i etterkant, med eller uten foreldre.
- **Årlig helgetur for 10–12-åring, med eller uten foreldre.**
- **Ministrantarbeid.** Barn som har gått til 1. Kommunion kan bli ministranter, og tilbudet om å kunne gjøre denne tjenesten bør gjøres kjent.
- **Barnegrupper/tweensgruppe.** For denne aldersgruppen er tilrettelagte tilbud i menigheten viktige. Innhold kan variere fra dans/drama/idrett/musikk, til mer temarelatert arbeid som varierer fra gang til gang. Det bør være en målsetning for menigheten å ha et fast måned-

lig tilbud til barna. Dersom dette ikke er mulig månedlig, er det kanskje mulig halvårlig/årlig – som et supplement og i samarbeid til katekesen.

- **Informasjon om NUKs sommerleire.** Må gjøres tilgjengelig for barn i menigheten.

Menigheter i OKB skal vurdere om følgende kan tilbys:

- **Andakter/gudstjenester.** For denne aldersgruppen kan det være fint å invitere også til andre gudstjenester enn messer, spesielt tilrettelagt for dem, for eksempel Korsveisandakt i fastetiden, Sakramentstilbedelse eller Rosenkransbønn.
- **Adventsaksjonen.** Barn i alderen 10–12 år bør trekkes med i Adventsaksjonsarbeidet, gjerne i samarbeid med katekesen og/eller en ungdomsgruppe.
- **Barnekor.** Dersom lokale ressurser tillater dette, er barnekor en veldig fin aktivitet for barn i denne aldersgruppen.

Tenåringer: 13–15 år

Tenåringer går på ungdomsskolen, og mange myter knytter seg til denne aldersgruppen. De aller fleste tenåringer er åpne og nysgjerrige, og i utgangspunktet positive til Kirken. Samtidig er det viktig å være bevisst på at ungdom opplever et sterkt konformitetspress, mange ønsker å gjøre som sine kamerater på skolen. Derfor er det viktig å ha fokus på *hvorfor man bør velge fermingens sakrament, i all kommunikasjon med ungdommene og deres foreldre. Hvorfor ikke bare konfirmere seg med de andre i Den norske kirkre?* For mange er forberedelsene til fermingens sakrament et første møte med Kirken på mange år. For andre er det en naturlig videreføring av katekese og kirkegang gjennom hele barndommen. Disse forskjellene skaper store utfordringer i katekese og trosformidling, og som konsekvens også for tilbudet til aldersgruppen som helhet. Et viktig kjennetegn for aldersgruppen er at de er i stor utvikling, fysisk så vel som mentalt. Mange har viktige spørsmål om sin tro og om Kirken, som det er helt avgjørende at de får besvart, for deres videre vekst i troen og forhold til Kirken i en viktig og sårbar alder. Selv om mange ønsker å gjøre som sine venner, er også familie og tro viktige for mange tenåringer. Kirken formidler troen, den mest verdifulle av alle gaver, som tenåringene både ønsker og trenger – derfor er oppfølging av denne aldersgruppen utrolig viktig. I menighetens arbeid er det viktig å ha fokus på årene før, så vel som etter at man mottar fermingens sakrament – en helhetlig satsning er nødvendig, og et tilbud må være på plass, også etter fermingens sakrament.

Menigheter i OKB skal tilby følgende:

- **Katekese for tenåringer på hvert av skolens alderstrinn.** Katekesen er organisert ulikt i små og store menigheter, men alle tenåringer skal ha et tilbud om katekese, hvor det forventes av dem og deres foreldre at de deltar.
- **Forberedelser til fermingens sakrament.** Forberedelsene til fermingens sakrament inngår i katekesen for denne aldersgruppen.
- **Deltakelse i Adventsaksjonen.** Integres i forberedelsene til fermingens sakrament, siste år, dersom det er to års undervisning. Hvordan dette gjøres, tilpasses lokale muligheter.
- **Årlige foreldremøter for tenåringforeldre.** Kontakten med foreldrene er fortsatt avgjørende for barnas mulighet til å vokse i troen.
- **Tenåringsgruppe.** For denne aldersgruppen er tilrettede tilbud i menigheten veldig aktuelle. En sosial tilhørighet i menigheten er svært viktig, og det kan derfor være lurt å investere i faste månedlige aktiviteter, for eksempel i samarbeid med ungdomslag eller unge voksne i menigheten. I mindre menigheter kan det være naturlig å kombinere ungdoms- og tenåringgruppe.
- **Informasjon om NUKs påske- og sommerleire.** Særlig om konfirmantpåskeleir.

- **Ministrantarbeid.** Er en viktig tjeneste som unge i denne aldersgruppen gjør for menigheten.

Menigheter i OKB skal vurdere om følgende kan tilbys:

- **Andakter/gudstjenester.** For denne aldersgruppen kan det være fint å invitere også til andre gudstjenester enn messer, spesielt tilrettelagt for dem, for eksempel Korsveisandakt i fastetiden, Sakramentstilbedelse eller Rosenkransbønn. Pilegrimsturer er også aktiviteter.
- **Aktiviteter for tenåringer.** Enten man arrangerer aktivitetene som en egen tenåringsgruppe, eller i sammenheng med katekesen, er både kor- og musikkarbeid, idrettsaktiviteter, og helgeturer gode alternativer for denne aldersgruppen. Gode fellesskapsopplevelser er viktige.
- **Finnes det ting i menigheten tenåringene selv kan bidra til?** For eksempel hjelpe til med søndagsskole eller en barnegruppe?
- **Oppsøkende aktivitet overfor 13 åringer som ikke deltar i katekesen.** Brev kan sendes hjem til dem. Foreldrene kan ringes og inviteres til foreldremøtet spesielt.

Ungdom: 16–19 år

Ungdom i denne aldersgruppen gjør viktige skritt mot voksenlivet. De prøver å finne sin plass i livet og sin identitet som selvstendige, modne personer – sosialt, intellektuelt og psykologisk. Modningen innen disse områdene skjer raskt i løpet av de siste tenåringsårene, selv om prosessene fortsetter inn i 20-årene. Aldersgruppen er preget av spørsmål om og valg av utdanning, av fritidsaktiviteter og deltidsjobb. De fleste ungdommer har også et rikt sosialt liv. Midt oppi alt dette er det en forutsetning for suksess i menighetens ungdomsarbeid at det eksisterer et fungerende ungdomslag. Dette er ofte nøkkelen til integreringen av ungdom i menigheten, særlig fordi et sosialt fellesskap med jevnaldrende er så viktig i denne aldersgruppen.

Ungdom 16–19 år søker også å finne sin plass i voksenlivet livssynsmessig. De forsøker å nærme seg livssynsspørsmål på en reflektert, voksen måte. Norske katolikker i denne alderen har gjennomført en form for konfirmasjonskatekese og har mottatt fermingens sakrament, men veldig mange finner dessverre ikke sin plass i Kirken videre etter dette. Det er dermed en meget stor og maktpåliggende pastoral utfordring for OKBs menigheter å snu denne tendensen, ved å hjelpe så mange ungdommer som mulig til å finne en plass i Kirkens troende fellesskap etter fermingen. Det bør være en prioritert oppgave for alle menigheter å yte en bevisst og gjennomtenkt pastoral omsorg til denne aldersgruppen, og å ta ansvar for at alle ungdommer i menigheten har et konkret pastoralt tilbud.

Menigheter i OKB skal tilby:

- **Trosopplæring for ungdom.** Menighetene skal fortsatt legge vekt på at ungdom får trosopplæring, som dekker både intellektuelle og liturgiske dimensjoner. Hvordan dette organiseres må avgjøres lokalt, men arbeidet må ledes av kompetente voksne personer. Eksempler på aktiviteter kan være temakvelder, kurs, retrettdager eller helgesamlinger. Trosopplæringen kan gjerne foregå i ungdomslaget, der dette finnes.
- **Et tilbud til ungdom hvor de kan samles i en katolsk setting – minst to ganger i året, men gjerne hver uke.** Hyppigheten av et slikt tilbud vil naturlig variere etter sognets medlemstall. Det anbefales at dette tilbudet skjer i form av et ungdomslag, organisert som lokallag i NUK.
- **Deltakelse i NUKs Adventsaksjon.** Dette er en innsamlingsaksjon for et av Caritas Norges prosjekter. Aksjonen arrangeres hvert år i samarbeid mellom NUK og Caritas Norge.
- **Informasjon om NUKs sentrale arrangementer for ungdom.** Disse inkluderer påske- og sommerleir, ledertrening, lokallaglederseminar og adventsaksjonshelg. NUK sender ut informasjonspakker for sine sentrale arrangementer til menighetene. Denne informasjonen skal

menighetene videreformidle til ungdommene.

Menigheter i OKB skal vurdere om følgende kan tilbys:

- **Ungdomsmesser.** Selv om ungdom over 16 år er fermet, og dermed voksne medlemmer av menigheten er det fint å tenke gjennom hvordan man i messer og liturgi best mulig kan møte dem. I noen tilfeller er egne ungdomsmesser å anbefale.
- **Andakter/gudstjenester.** For denne aldersgruppen kan det være fint å invitere også til andre gudstjenester enn messer, spesielt tilrettelagt for dem, for eksempel Korsveisandakt i fastetiden, Sakramentstilbedelse eller Rosenkransbønn. Pilegrimsturer er også aktiviteter.
- **Regionalt samarbeid.** Dersom NUK arrangerer distriktstreff hvor ungdommer fra flere menigheter møtes, bør menighetene informere om dette, og oppfordre sine ungdommer om å delta på slike treff og møter.
- **Hva kan ungdommene selv bidra med?** Ungdom i aldersgruppen 16–19 år kan også selv bidra i menighetens liv. Dette bør de oppfordres til, og inkluderes på måter som fungerer godt lokalt. Noen eksempler kan være som leder for Ordets liturgi for barn, som assistenter i katekesen, som ledere for barn, i Kirkekoret, som lektorer og lignende.

Studenter/Unge voksne: 20+

Med tanke på menighetens tilbud til denne gruppen er det mer snakk om tilrettelegging og inkludering snarere enn å organisere konkrete grupper eller arrangementer. Det vil være naturlig å inkludere aldersgruppen i menighetens aktiviteter. Typisk for menighetens medlemmer i denne aldersgruppen er at de er i en fase hvor den enkelte skal finne sitt kall til ekteskap, prest eller ordensliv. Det er derfor viktig at de blir seg bevisst sin søken og får rom og anledning til å finne sin vei.

Mange i denne aldersgruppen er studenter. Det er en stor fordel om menigheten kan tilby en form for pastoral omsorg for studenter. De trenger et miljø hvor de kan finne seg til rette som aktive katolikker på sitt nye bosted, og de kan med fordel introduseres til et tilbud hvor de kan bli bevisst sin rolle som katolske studenter og inspireres til å fordype sin tro i dialog med studienes intellektuelle utfordringer. Mange av de katolske studentene er utvekslingsstudenter. Det bør derfor vurderes om menighetens tilbud til studenter skal være engelskspråklig. For menighetens egne som studerer et annet sted bør disse holdes kontakt med. Den nye menigheten bør også informeres om at aktive katolikker flytter til deres område. For studentgruppen vil tilhørigheten til menigheten være mindre enn for unge voksne som bor på sitt hjemsted, særlig for utvekslingsstudenter. Det er likevel viktig at menigheten er der for denne gruppen. Da kan skje i første rekke ved å være synlig med informasjon på campus.

Frafallet i denne gruppen er ofte stort da man flytter fra sitt hjem, sin menighet og sosiale miljø. For menigheten er det derfor en særlig utfordring hvordan man kan skape et «hjem» for unge voksne, ønske dem velkommen og sikre at de føler seg ivaretatt og inkludert.

Menigheter i OKB skal tilby:

- **Informere om menighetens tilbud, messer, studentgrupper, karitative grupper, sosiale aktiviteter, for studenter på deres læresteder.** Et minimum vil være å ha oppslag på alle læresteder med messetider, samlingspunkter og kontaktinformasjon.
- **Informere om Familiesenterets ekteskapsforberedelseskurs** eller tilby et eget menighetsbasert kurs.
- **Gi mulighet for deltagelse og engasjement i menighetslivet** for de unge voksne og studentene, for eksempel gjennom å være kateket, leder for Ordets liturgi for barn eller som barne- og ungdomskontakt.
- **Informasjon om nasjonale og lokale arrangementer,** leirer, kurs, pilegrimsturer og så videre. På grunn av utvekslingsstudenter er det fordel at dette også er tilgjengelig på engelsk.
- **Katolske studier.** For studenter/unge voksne som er spesielt interessert, er det fint om menigheten

kan videreformidle informasjon om at det finnes tilbud om katolske studier på ulike nivåer, for eksempel på MF, eller gjennom det Kateketiske senter på Maryvale i Storbritannia.

Menigheter i OKB skal vurdere om følgende kan tilbys:

- **Trosfordypningsgrupper**, bibelgrupper, samtalegrupper og lignende. Her finnes kursmateriell fra familiesenteret og *Kateketisk senter*.
- **Regelmessige sakramentsandakter** til unge voksne/studentgrupper.
- **Studentgruppe**. Her kan man for eksempel jobbe sammen med lærested for å finne lokaler på campus for dette.
- **Gruppe for unge voksne**. Denne kan være identisk med studentgruppen eller separat, avhengig av menighetens størrelse.
- **Økonomisk støtteordning for studenter** for å dra på katolske arrangementer.
- **Pilegrimstur** for studenter/unge voksne, gjerne med studenter/unge voksne som medarrangører.
- **Jobbe for opprettelse av studentprest** på større læresteder. Stillingen kan godt være på deltid, men bør helst ha kontortid på lærestedet.
- **Deltagelse i NUKs Adventsaksjon**.

Kirkens pastorale arbeid skjer der hvor menneskene er. Det pastorale arbeidet er aldri statisk, og det må ikke reduseres til planer og dokumenter. Pastoral virksomhet blir til der Kristus møter menneskene, i Kirkens hellige handlinger, men også ute i verden hvor Kristus kommer menneskene i møte i og ved hans disipler, både prester og legfolk.

En pastoral handlingsplan må derfor være rettet mot denne virkeligheten, og den må kunne iverksettes i den.

fra biskopens forord

